

Tuija Linatti

AIKUISOPISKELUN ARKEA

Narratiivinen tutkimus matkailun restonomiopiskelijoista Kuusamossa.

Opinnäytetyö
Kajaanin ammattikorkeakoulu
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala
Matkailun koulutusohjelma

Kevät 2007

**Kajaanin
ammattikorkeakoulu**

OPINNÄYTETYÖ TIIVISTELMÄ

Ala Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	Koulutusohjelma Matkailun koulutusohjelma
Tekijä(t) Tuija Iinatti	
Työn nimi Aikuisopiskelun arkea - Narratiivinen tutkimus matkailun restonomiopiskelijoista Kuusamossa.	
Vaihtoehtoiset ammattipinnot	Ohjaaja(t) Pekka Oikarinen, Jorma Korhonen
Aika Kevät 2007	Sivumäärä 44
<p>Tiivistelmä</p> <p>Matkailulla on Koillismaan aluetalouteen merkittävä vaikutus. Alueen ympärivuotisen matkailun kehityessä ja kansainvälistyessä tarvitaan alueelle myös uusia matkailun moniosajia toimimaan alan haastavissa johtamis- ja kehittämistehtävissä.</p> <p>Koillismaan kuntien ja matkailuyrittäjien toiveesta on vuonna 2004 lähtenyt liikkeelle koulutushanke, jonka tavoitteena on ollut lisätä matkailun ammatillista osaamista Koillismaalla. Koulutus on järjestetty matkailun korkeakoulutuksena Kuusamossa. Koulutuksen kohderyhmänä ovat olleet matkailun perustutkinnon tai alan opistoasteen tutkinnon suorittaneet henkilöt, joilla on jo aiempaa työkokemusta matkailualan esimiestehtävistä. Koulutus on toteutettu yhteistyössä Kajaanin ammattikorkeakoulun ja Kuusamon kaupungin kanssa.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää onko Restokuu- nimen saanut koulutusprojekti päässyt tavoitteeseensa. Lisäksi tutkimuksen avulla haluttiin selvittää miten Restokuu- ryhmän opiskelijat kokivat opiskelun työn ja perheen ohessa aikuisopiskelijoina.</p> <p>Tutkimus toteutettiin syksyllä 2006 analysoimalla opiskelijoiden kirjoittamia kertomuksia opiskeluajasta. Tutkimusmenetelmänä käytettiin laadullista tutkimusmenetelmää ja tutkimusaineisto analysoitiin narratiivista lukutapaa käyttäen. Tutkimus pohjautuu matkailun ja aikuisopiskelun viitekehyksiin.</p> <p>Tutkimustulosten perusteella koulutusprojekti on onnistunut tavoitteessaan hyvin. Koulutus on antanut opiskelijoille valmiudet toimia yhä vaativimmissa matkailualan tehtävissä. Koulutuksen sisältöön ja koulutuksen järjestämiseen opiskelijat ovat olleet melko tyytyväisiä. Tutkimuksesta nousivat esille erityisesti opiskeluajan kuormittavuus, ajankäyttö, sosiaalisen verkoston merkitys sekä opiskelijan kasvaminen yksilön henkisellä ja ammatillisella tasolla.</p>	
Luottamuksellisuus	Julkinen
Hakusanat	Koillismaa, matkailu, aikuisopiskelu, narratiivisuus.
Säilytyspaikka	Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjasto

**Kajaanin
ammattikorkeakoulu**

ABSTRACT OF THE FINAL YEAR PAPER

Faculty Tourism	Degree programme Tourism
Author(s) Tuija Iinatti	
Title Adult student's life - Narrative research on Tourism Studies in Kuusamo.	
Alternative professional studies	Instructor(s) Pekka Oikarinen, Jorma Korhonen
Date Spring 2007	Total number of pages 44
Abstract <p>Tourism has a significant influence on the economy of Kuusamo- Lapland region. More skilled people are needed in the field of tourism. Both the local tourism companies and the municipalities in Koillismaa had hoped for the tourism studies courses. Education project was arranged together with the City of Kuusamo and Kajaani University of Applied Sciences.</p> <p>The purpose of this thesis was to find out whether the project called Restokuu had reached the goals set for this project. Also one of the objectives was to find out how the students of Restokuu -project had experienced their studies in addition to their work and personal life.</p> <p>The research was carried out in autumn 2006 by analysing the stories written by Restokuu students. The method of this research was qualitative and the stories were analysed by using narrative analysis. The research is based on two theoretical frames of reference: tourism and adult education.</p> <p>According to the results the project has achieved its objectives. This education has given the facilities for the students to work within more demanding roles in tourism. Restokuu students are pleased with the education and they feel that they have become the new professionals of tourism.</p>	
Confidentiality status	Public
Keywords	Koillismaa region, tourism, education, narrative.
Deposited at	Library of Kajaani University of Applied Sciences

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 MATKAILUN HISTORIASTA NYKYPÄIVÄÄN.....	2
3 SUOMEN MATKAILUMAANTIETEELLINEN ALUEJAKO	5
3.1 KOILLISMAAN- SALLAN MATKAILUALUE.....	6
3.2 KUUSAMO.....	7
4 MATKAILUN ALUETALOUDELLINEN MERKITYS.....	8
4.1 MATKAILUN ALUETALOUDELLINEN MERKITYS KOILLISMAALLA	8
4.2 MATKAILUELINKEINO KOILLISMAALLA	9
4.3 MATKAILUN KOULUTUSHANKKEET KOILLISMAALLA.....	10
5 AIKUISET OPPIJOINA.....	11
5.1 AIKUISKOULUTUS AMMATTIKORKEAKOULUSSA	12
5.2. AIKUISOPISKELIJAN MUOTOKUVA.....	12
5.3 RESTONOMIKOULUTUKSEN SISÄLTÖ JA RESTONOMIN AMMATINKUVAUS	13
5.4 MATKAILUN KOULUTUSOHJELMA	14
6 TUTKIMUSTEHTÄVÄ.....	15
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	16
7.1 AINEISTON HANKINTA.....	16
7.2 TUTKIMUKSEN KOHDERYHMÄ	16
7.3 TUTKIMUSAINEISTO	17
7.4 TUTKIMUSMENETELMÄ.....	17
7.5 NARRATIIVISUUS	19
7.5.1 Narratiivisen tutkimuksen luotettavuus.....	21
7.5.2 Tutkimuksen eettisyys.....	22
8 TUTKIMUSAINEISTON ANALYYSI	23
9 TUTKIMUSTULOKSET.....	25
9.1 TYYTYVÄISYYS.....	26
9.2 AJANKÄYTTÖ JA JAKSAMINEN.....	26
9.3 SOSIAALINEN VERKOSTO	27
9.3.1 Perhe	28
9.3.2 Opiskeluryhmä.....	28
9.3.3 Opettajat	29
9.3.4 Työyhteisö.....	30

9.4 KOULUTUKSEN JÄRJESTÄMINEN.....	31
9.5 OPPIMINEN, KASVAMINEN JA TULEVAISUUS	32
9.6 KOULUTUKSEN HYÖDYLLISYYS ALUEEN MATKAILULLE	34
10 POHDINTA.....	34
10.1 TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELU.....	34
10.2 OMA OPPIMINEN.....	38
11 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	38
LÄHTEET.....	40

1 JOHDANTO

Matkailu on Suomessa merkittävä elinkeino. Koillismaa on matkailullisesti monipuolinen alue, sillä sen ainutlaatuinen, vetovoimainen luonto ja kehittynyt infrastruktuuri luovat puitteet kasvavalle, ympärivuotiselle matkailulle. Koillismaa, erityisesti Ruka- Kuusamon alue, on vahvasti mukana valtakunnallisessa matkailun painopistealueiden kehittämishankkeessa.

Matkailun alueellinen kehittyminen ilmenee lisääntyneenä matkailun työpaikkojen määränä. Yhä useampi koillismaalainen saa palkkatulonsa joko välillisesti tai välittömästi matkailusta. Koillismaan tavoitteena on kasvaa kansainvälisesti vetovoimaiseksi matkailualueeksi. Kansainvälistyvä matkailu haastaa myös matkailun parissa työskentelevät. Tarvitaan kieli- taitoa, kulttuurien tuntemusta, toimintavarmuutta ja kansainvälisen liiketoiminnan osaamista. Koillismaan kunnat ja yritykset haluavat panostaa osaavaan koillismaalaiseen työvoimaan, sillä parhaita matkailun ammattilaisia Koillismaalla ovat varmasti koillismaalaiset itse.

Alueen kuntien ja matkailuyrittäjien toiveesta on lähtenyt liikkeelle koulutushanke, jonka tavoitteena on lisätä matkailun ammatillista osaamista Koillismaalla. Koulutuksen toteuttajaksi on valittu Kajaanin ammattikorkeakoulu ja hankkeen rahoittajina toimivat Euroopan sosiaalirahasto, Oulun lääninhallitus ja Kuusamon kaupunki.

Koulutuksen kohderyhmänä ovat matkailu- ja ravitsemisalalan ammatillisen perustutkinnon tai matkailu- ja ravitsemisalalan tai kaupan ja hallinnon alan opistoasteen tutkinnon suorittaneet henkilöt, joilla on vähintään kolmen vuoden työkokemus matkailu- tai ravitsemisalalan tehtävissä. Koulutus toteutetaan aikuisopiskeluna Kuusamossa.

Tässä opinnäytetyössä tarkastelen Restokuu – työnimen saanutta aikuisopiskelijaryhmää opiskelijoiden näkökulmasta. Tavoitteena on tutkia ryhmän opiskelukokemuksia ja sitä, onko koulutus päässyt tavoitteeseensa: lisätä matkailun ammatillista osaamista Koillismaan alueella.

Tutkimus on ajankohtainen, sillä keväällä 2007 päättyvä koulutus on ensimmäinen matkailualan ammattikorkeakoulututkinto, joka on järjestetty aikuiskoulutuksena Kuusamossa.

Tutkimus on toteutettu syksyllä 2006 narratiivista lähestymistapaa käyttäen.

Ihmisellä on kautta aikain ollut halu ja tarvetta liikkumiseen. Nykyajan matkailun juuret ulottuvat kauas historiaan heijastaen länsimaista kulttuurista, taloudellista, poliittista ja yhteiskunnallista kehitystä. Oma aikaamme lähestyttäessä matkailu on kasvanut ja muuttunut nykypäivän merkittäväksi teollisuuden alaksi. (Kostiainen, Ahtola, Koivunen, Korpela & Syrjämaa 2004, 7–11.)

Matkailua on määritelty usealla eri tavalla riippuen tutkimus- ja lähestymistavasta. Yksinkertaisimmillaan matkailu on siirtymistä paikasta toiseen (Kostiainen ym. 2004,11). Vuoristo 2002 on määritellyt matkailua ihmisten tapana liikkua ja toimia tavanomaisen, päivittäisen elinpiirinsä ulkopuolella. Gooddall 1987 lisää määritelmään aktiviteetit ja matkailijoiden tarpeiden tyydyttämiseksi luodut palvelut. (Kauppila 2004, 6.) Leiperin mukaan matkailun määritelmät voidaan jakaa kolmeen: taloudellisen, teknisen ja kokonaisvaltaisen matkailun määritelmään. Taloudelliset määritelmät tulkitsevat matkailua liiketoimintana ja elinkeinona, tekninen määritelmä viittaa tilastointiin ja kokonaisvaltainen määritelmä tarkastelee matkailua ilmiönä. (Vuoristo 2002, 22.)

Suomeen on suuntautunut matkailua jo kauan. Imatrankosken pauhu houkutteli matkailijoita jo 1700-luvulla. Suomen vanhimmaksi matkailunähtävyydeksi mainitun Imatrankosken mahtavuutta ja kauneutta ylistettiin saksan,- ranskan- ja ruotsinkielisissä matkailukertomuksissa. Kosken maine levisi jopa venäläisiin hovipiireihin saakka ja Venäjän silloinen keisarinna Katariina Suuri kävi ihailmassa koskea vuonna 1772. (Kostiainen ym. 2004, 87.)

Kuusamo on ollut Koillismaan matkailullinen edelläkävijä. Seudun mielenkiintoisimmat nähtävyydet löydettiin jo 1800-luvulla. Luonnontieteilijät ja taiteilijat kuvasivat Kuusamoa, sekä erityisesti Paanajärveä erämaisena alppijärvenä. Oman versionsa Paanajärvestä ovat ikuistaneet muun muassa Akseli Gallen-Kallela ja Ilmari Kianto. (Vuoristo & Vesterinen 2002, 244.)

Matkailu Suomessa on muuttunut ja kehittynyt vuosisatojen kuluessa. Nykyajan matkailu nähdään alati kasvavana teollisuutena, jonka tunnusomaisia piirteitä ovat kansainvälistyminen ja erikoistuminen. Matkailun kasvua haetaan ulkomailta. Suomea markkinoidaan Euroopan eksoottisena erämaana, jossa on vielä koskematonta, puhdasta luontoa, tilaa

liikkua ja hengittää. Toisaalta Suomi halutaan esittää maailmalla modernina, korkean teknologian maana, jonne on turvallista ja helppo tulla.

Matkailun erikoistumisella halutaan vastata matkailijoiden muuttuviin tarpeisiin. Massatuotannosta on palattu jälleen yksilölliseen matkailuun, jonka ilmenemismuotoja luonto-, kulttuuri-, hyvinvointi- ja elämysmatkailu ovat (Kostiainen ym. 2004, 294).

Kappaleessa on tarkasteltu matkailua vain Suomeen suuntautuvan matkailun valossa. Suomesta kuitenkin matkustetaan ulkomaille huomattavasti enemmän kuin tänne suuntautuu matkailua. Suomi kuuluu passiivisen matkustustaseen maihin. Aktiivinen kotimaan matkailun kehittäminen sekä Suomen tunnettuuden lisääminen kansainvälisellä markkinoinnilla ovat avaintekijöitä, joiden avulla voidaan vaikuttaa kotimaan matkailun kasvuun ja saapuvien ulkomaisten matkailijoiden määrään.

3 SUOMEN MATKAILUMAANTITEEELLINEN ALUEJAKO

Tuhansien järvien, keskiyön auringon, vihreiden metsien, vaarojen ja tuntureiden maa. Nämä kaikki kuvaavat osuvasti Suomea matkailumaana.

Suomen pitkä muoto pohjois-eteläsuunnassa selittää Suomen luonnonmaantieteellisiä eroja. Pohjoisen jäämeren vaikutus Lapin ilmastoon on ilmeinen. Lähes helteiset kesät Etelä-Suomessa muistuttavat Keskieurooppalaista ilmastoa. Suomea pidetään vastakohtaisuuksien maana, joka ilmenee monin tavoin. (Vuoristo 2002, 93—94.)

Maantieteellisiä suuntaviivoja mukaillen Suomi jaetaan myös matkailullisesti viiteen pääalueeseen: Kulttuurialue, Järvi-alue, Vaara-alue, Pohjanmaa ja Lappi (Vuoristo & Vesterinen 2002, 120).

Kulttuurialueen muodostavat Etelä- ja Länsi-Suomen alueet. Pääkaupunkiseutu lähiympäristöineen on maan tärkein matkailun kohde- ja lähtöalue. Suurin osa matkailijoista ja matkailutuloista jää tälle alueelle, sillä Kulttuurialue toimii sijaintinsa perusteella incoming-matkailun porttina sekä kansainvälisen matkailun kauttakulupaikkana. (Vuoristo & Vesterinen 2002, 125—127.)

Järvi-alue käsittää runsaan viidenneksen Suomen maa-alasta. Alue käsittää Pirkanmaan, Päijät-Hämeen, Keski-Suomen, Etelä- ja Pohjois-Savon ja Etelä-Karjalan maakunnat. Alueella on monia perisuomalaisen matkailumaiseman piirteitä: metsiä, järviä ja harjuja. Alueella on myös useita kulttuuripohjaisia attraktioita. (Vuoristo & Vesterinen 2002, 170—174.)

Itä-Suomen Vaara-alue käsittää Pohjois-Karjalan, Kainuun ja Koillismaan matkailualueet. Vaara-alueella on kolme Suomen kansallismaisemaa: Koli, Pohjois-Karjalan vaarakylät sekä Oulankajoen kansallis- ja kulttuurimaisemat. Luonto- ja kulttuuripohjaiset attraktiot toimivat alueen vetovoimatekijöinä. (Vuoristo & Vesterinen 2002, 221—233.)

Pohjanmaan matkailualue käsittää lähinnä Pohjanmaan ja Satakunnan alueet. Suurimpana kaupunkina alueen pohjoisosassa sijaitseva Oulu on Suomen tärkeimpiä liikenteen solmu-kohtia. Oulu on kauttakululiikenteen kohde, joka jakaa saapuvat matkailijat edelleen

eteenpäin: Koillismaalle, Lappiin, Ruotsiin ja Norjaan. (Vuoristo & Vesterinen 2002, 306—309.)

Matkailun suuralueena Lappi suunnilleen samaistuu samannimiseen maakuntaan. Lapin läänin vuotuinen matkailutulo kerrannaisvaikutuksineen on noin 10 prosenttia koko Suomen matkailutuloista. Lapin matkailulla on matkailukeskittymiin ja kaupunkeihin painotuvan turismin rinnalla vahva retkeilyllinen luonne. (Vuoristo & Vesterinen 2002, 252—255.)

Suomen matkailumaantieteellisen suurjaon lisäksi Suomessa voidaan erottaa yksittäisiä matkailukeskuksia ja saarekkeisia, suurjaon rajojen ylittäviä matkailualueita, joita yhdistää matkailureittien verkko. (Vuoristo & Vesterinen 2002, 118.)

3.1 Koillismaan- Sallan matkailualue.

Koillismaan - Sallan matkailualue on merkittävä matkailualue Pohjois-Suomessa. Itä- rajan tuntumassa kulkeva nauhamainen alue rajautuu etelässä Vaara-alueeseen, pohjoisessa Lappiin ja idässä luonnollinen alue jatkuu Venäjän rajan toiselle puolelle, Paanajärvelle ja vanhaan Sallaan saakka. Koillismaan-Sallan matkailualue on kolminapainen, jonka painopisteitä ovat Ruka-Kuusamon alue, pohjoisessa sijaitseva Sallatunturin matkailukeskittymä sekä lounaassa sijaitseva Syötteen alue. Alueen vetovoimaisimmat kohteet ovat Kuusamon ja Sallan kuntarajan ylittävä Oulangan kansallispuisto, Rukan matkailukeskittymä, Sallatunturi ja Syötteen kansallispuisto. Monipuolinen ja omaleimainen luonto sekä vaihtelevat pinnanmuodot tekevät alueesta vetovoimaisen. (Vuoristo & Vesterinen 2002, 241—247.)

Alueellisesti laaja Koillismaan-Sallan matkailualue käsittää noin neljä prosenttia Suomen maa-alasta. Koska Koillismaa on harvaan asuttua, ovat markkina-alueet suhteellisen kaukana. Pystyäkseen kilpailemaan valtakunnallisesta matkailutulosta alueella tarvitaan voimakkaita ja monipuolisia matkailukeskittymiä. (Vuoristo & Vesterinen 2002, 241—247.) Matkailun kehitys Koillismaan- Sallan matkailualueella nähdään positiivisena ja alueen määrätietoinen kehittäminen ja tunnettuuden lisääminen nostaa Koillismaan-Sallan asemaa myös tulevaisuuden matkailumarkkinoilla.

3.2 Kuusamo

Pohjois-Suomessa, aivan itä- rajan tuntumassa sijaitseva Kuusamo on reilun 17 000 asukkaan vireä matkailukaupunki ja Koillis- Suomen talousalueen elinvoimainen keskus. Kuusamo kuuluu hallinnollisesti Koillismaan seutukuntaan ja Oulun lääniin. Kuusamon pinta-ala on 5805 km², josta sisävesiä on 799 km². Seutu on harvaanasuttua. Asukkaita on keskimäärin 3,4 asukasta neliökilometrillä. (Kuusamo 2007.)

Kuusamo on keskellä luontoa. Metsät, järvet, kuohuvat kosket ja tiettömät erämaat kuvaavat alueen karun kaunista maisemaa. Kuusamoa halkoo Maaselän vedenjakaja, joka erottaa seudun Pohjanlahteen ja Vienanmereen laskevat vedet. Seutu on Suomen runsaslumisimpia lumipeitteen pysyessä keskimäärin 200 päivää vuodessa. Alueen eläimistö ja kasvillisuus on omaleimaista. Alueella tavataan runsaasti suurpetoja ja monia uhanalaisia kasvi- ja eläinlajeja.

Matkailu on Kuusamon eräs tärkeimmistä työllistäjistä. Alueen suurimmat matkailuyritykset ovat Rukakeskus Oy ja Ruka Ski Oy, Holiday Club Kuusamon Tropiikki sekä Restel Oy: Rantasipi Rukahovi ja Martina. Muita merkittäviä työllistäjiä Kuusamossa ovat Pölkky Oy ja Kuusamon Osuuskauppa, valtio sekä Kuusamon kaupunki. (Kuusamo 2007.)

Kuusamo luetaan yhdeksi maamme suosituimmista matkailualueista. Alueen vetovoimaisimmat kohteet ovat nopeasti kehittyvä Rukan matkailukeskus, Suomen tunnetuin vaellusreitti Karhunkierros ja vuonna 1956 perustettu Oulangan kansallispuisto. Vuosittain pelkästään Oulangan kansallispuistossa vierailee yli 170 000 matkailijaa (Wikipedia 2007).

Kuusamon moderni lentokenttä mahdollistaa nopeat yhteydet pääkaupunkiseudulle ja Helsinki-Vantaan kautta myös muualle Eurooppaan. Ulkomaalaisten matkailijoiden määrä Kuusamossa on lisääntynyt huomattavasti viime vuosina ja kasvua odotetaan edelleen myös kaukaisempien maiden osalta. Omat mahdollisuudet tuo myös hiljattain avautunut Kuusamo-Suoperän raja Suomen ja Venäjän välillä.

4 MATKAILUN ALUETALOUEDELLINEN MERKITYS

Matkailu on olennainen osa maailmantaloutta ja sillä on taloudellisia vaikutuksia myös Suomessa. Suomen saama matkailutulo vuonna 2003 oli 1,65 miljardia euroa (MEK 2006).

Vaikka Suomi ei kuulu niin sanottuihin matkailun suurmaihiin, on turismilla huomattava alueellinen merkitys (Vuoristo 2002, 122). Matkailua käytetään erityisesti maaseutujen ja syrjäisten alueiden aluekehityksen välineenä. Matkailu tuo alueille taloudellisia vaikutuksia: matkailutuloja, verotuloja ja työpaikkoja. Lisäksi matkailun sosiaaliset vaikutukset näkyvät alueen väestömäärän kasvuna ja väestörakenteen tervehtymisenä. Matkailun kehittämisellä houkutellessa myös uusia sijoittajia ja pääomaa alueelle. (Kauppila 2004, 2.) Suurin osa matkailutulosta jakautuu tärkeimpien kaupunkien ja matkailukeskittymien kesken. Pääkaupunkiseudun välitön matkailutulo on moninkertainen verrattuna syrjäisempien matkailukohteiden matkailutuloihin. Matkailijoiden jättämät eurot kerroinvaikutuksineen ovat kuitenkin merkittävä lisä primaaristen matkailualueiden ulkopuolisten alueiden aluetaloudessa. (Vuoristo 2002, 122—124.)

4.1 Matkailun aluetaloudellinen merkitys Koillismaalla

Matkailulla on Koillismaan aluetalouteen merkittävä vaikutus. Koillis-Suomen kunnista eniten matkailutuloa saa Kuusamo ja toiseksi eniten Salla. Matkailulla on vahva vaikutus erityisesti Kuusamon talouteen, sillä matkailun kunnallistaloudellinen nettotulos oli Kuusamossa noin 1,3 miljoonaa euroa vuonna 2003. (Juntheikki & Korhonen 2005.)

Matkailutulot koostuvat välittömistä ja välillisistä sekä johdetuista matkailutuloista. Matkailun työllisyysvaikutus noudattaa vastaavasti samanlaista rakennetta. Välittömät matkailutulot syntyvät Koillismaalla matkailijoiden ostamista palveluista ja tuotteista. Tällä on myös suora työllistävä vaikutus. Matkailupalvelujen ja tuotteiden välittämiseksi tarvitaan ihmisiä, jotka työskentelevät matkailun parissa. Välillistä matkailutuloa saadaan matkailusta suoraa matkailutuloa saavien yritysten hankkiessa palveluja alueen muilta toimittajayrityksiltä. Tällä on myös välillisesti työllistävä vaikutus. Johdettu matkailutulo puolestaan

syntyy koillismaalaisten käyttäessä osan palkkatuloistaan maakunnan sisällä, joka mahdollistaa uusien työpaikkojen syntyminen. Se, miten matkailun kerrannaisvaikutukset lopulta ilmenevät alueella, riippuu ensi sijassa alueen talouselämän rakenteesta ja monipuolisuudesta. (Vuoristo 2002, 122–127.)

4.2 Matkailuelinkeino Koillismaalla

Matkailun parissa työskentelee huomattava määrä koillismaalaisia. Tilastollisessa valossa tarkasteltuna matkailun välitön työllisyysvaikutus alueen yrityksissä oli noin 694 henkilötyövuotta vuonna 2003, minkä lisäksi matkailu työllisti välillisesti koillissuomalaisia 67 henkilötyövuotta. Vuonna 2003 kokopäiväisesti ja ympärivuotisesti matkailun parissa työskenteli 895 henkilöä, joista 270 majoitus- ja ravitsemisyriyten palveluksessa. Virkistys- ja muut palvelut työllistivät 193 henkilöä. (Juntheikki & Korhonen 2005, 33, 59.)

Koillismaan matkailua kehitetään määrätietoisesti. Koillis-Suomen kunnat ja kuntien avainyritykset ovat mukana alueen kehittämishankkeissa tavoitteenaan kehittää ympärivuotista matkailua ja lisätä alueen tunnettuutta kansainvälisillä markkinoilla. Alueen vahvuuksia ja vetovoimatekijöitä hyödyntäen Kuusamo-Lapland alueeksi nimetystä Koillismaan-Sallan matkailualueesta halutaan kansainvälisesti vetovoimainen matkailualue. Vaikka alueen matkailijoista enemmistö on kotimaisia matkailijoita, nähdään kasvupotentiaalia eniten ulkomaisissa matkailijoissa. (Koillis-Suomen aluekeskus 2003.)

Kansainvälistyvä matkailu asettaa vaatimuksia myös matkailun osaamiselle Koillismaalla. Kilpailun lisääntyminen tuo lisää haasteita matkailun parissa työskenteleville. On oltava innovatiivinen ja panostettava jatkuvaan tuotekehittelyyn. Matkailijoille ei enää riitä pelkkä hotellihuone vaan matkalla halutaan harrastaa, kokea uutta ja elämyksellistä. Kuusamo-Lapland alueen aktiivisella kehittämisellä halutaan vastata kiristyvään kilpailuun ja saada yhä useamman matkapäätöstä tekevän ulkomaalaisen matkakohteeksi Suomi ja Koillismaa.

4.3 Matkailun koulutushankkeet Koillismaalla

Koillismaan kuntien ja yrittäjien toimesta matkailun koulutusta on alueella lisätty. Kansainvälistyminen vaatii erityisesti kielitaitoa, joka on koettu yleisesti riittämättömäksi. Lisäksi koulutustarvetta on palveluosaamiselle, kulttuurien ja tapojen osaamiselle sekä kansainvälisen liiketoiminnan osaamiselle. Alueella tarvitaan myös lisää markkinoinnin, erityisesti kohdemarkkinoinnin osaavia ammattilaisia. Kuusamo-Lapland -hankkeen mukaan markkinoilla on huutava pula myynnissä tarvittavasta Suomi- ja aluetietoudesta. Matkatoimistot eivät tunne Suomea eivätkä osaa myydä sitä. (Koillis-Suomen aluekeskus 2003.)

Koillismaalla järjestetään matkailun perus- ja korkeakouluopetusta.. Lisäksi yritykset järjestävät työntekijöilleen koulutusta yrityksen tarpeiden mukaisesti. Alueella järjestettävät seminaarit ja luentosarjat tuovat esille matkailun ajankohtaisia asioita. Koillismaa tekee aktiivisesti yhteistyötä Oulun ja Lapin yliopistojen, Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopiston ja Kajaanin ammattikorkeakoulun kanssa.

Vuonna 2004 alkanut matkailun restonomikoulutus yhteistyössä Kajaanin ammattikorkeakoulun kanssa on ensimmäinen matkailun korkeakoulututkinto, joka on suunniteltu alueen työelämälähtöisistä perusteista. Koulutuksen suunnittelussa on otettu lähtökohdaksi Koillismaan matkailulliset tarpeet: erityisesti tuotekehitys, markkinointiosaaminen, kielet sekä kansainvälinen liiketoiminta. Koulutuksessa painotetaan myös luonto- liikunta- ja elämysmatkailun osaamista, sillä Koillismaan matkailu perustuu pitkälti alueen vetovoimaiseen luontoon.

5 AIKUISET OPPIJOINA

Kasvatusta voidaan määritellä yhteiskunnallisena prosessina ja menetelminä, joiden avulla järjestetään ohjattua opetusta oppijaryhmälle. Määritelmää voidaan laajentaa lisäämällä siihen tahattoman ja tahallisen sekä itsekasvatuksen käsitteet. Elinikäisen kasvatuksen määritelmä sisältää nämä kaikki. Se pyrkii tarkastelemaan kasvatusta kokonaisuutena ja sisältää kaiken oppimisen, tapahtuipa se sitten koulussa, kotona, työpaikalla tai joukkotiedotuksen kautta. Kaikki yhteydet, jotka vaativat ja edistävät oppimista sisältyvät elinikäisen kasvatuksen määritelmään. (Tuomisto 1994 a., 14—18.)

Eräs tunnetuimmista elinikäisen kasvatuksen edelläkävijöistä oli J.V. Snellman, joka näki oppimisen jatkuvan läpi elämän. Snellmanin sanojen mukaan:

Sivistys ei pääty kouluun tai johonkin tiettyyn tutkintoon,
vaan koko elämä on sitä koulua, jossa yksilö muokataan ihmiseksi (Tuomisto 1994 b, 67).

Toiskallio (1995, 34) on määritellyt aikuiskasvatusta lähestymistavaksi ja asenteeksi, jossa oppiminen ja opiskelu nähdään osana elämänmuotoa sen sijaan, että se olisi vain erillistä ”aikuisille” suunnattua koulutusmuotoa tai-vaihetta.

Muutokset työelämässä ja työmarkkinoilla korostavat elinikäisen oppimisen merkitystä. Siten aikuiskoulutuksella on yhä keskeisempi rooli Suomen yhteiskunnassa.

Aikuiskoulutusta järjestetään yliopistoissa, ammattikorkeakouluissa, ammatillisissa oppilaitoksissa sekä ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa. Lisäksi kansalaisopistot, kesäyliopistot ja monet muut organisaatiot tarjoavat koulutusta myös aikuisille. (Työministeriö 2006.)

Koska tehtävänäni on tutkia ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijaryhmää ja ryhmän opiskelukokemuksia, otan tässä luvussa lisäksi esille aikuiskoulutuksen ammattikorkeakoulussa ja aikuisopiskelijan muotokuvan.

5.1 Aikuiskoulutus ammattikorkeakoulussa

Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on vastata yhteiskunnan ja työelämän muuttuviin tarpeisiin tarjoamalla nopeasti reagoivaa korkea-asteen koulutusta. Koulutuksen luonnetta on kuvattu tieteellis pohjaiseksi mutta käytännöllisesti suuntautuneeksi koulutukseksi, jonka tehtävänä on valmistaa opiskelijoita työelämän asiantuntija-, suunnittelija-, kehittämis- ja esimiestehtäviin. (Helakorpi & Olkinuora 1997, 10.)

Ammattikorkeakoulujen tavoite on olla joustava ja oppiva organisaatio, jonka ominaispiirteitä ovat tiimityöskentely, projektityyppinen toiminta sekä joustavuus työnkuvissa, työajoissa ja koulutuspalvelujen tuottamisessa. (Helakorpi & Olkinuora 1997, 30.) Erityisesti aikuisille suunnatuissa koulutuspalveluissa korostetaan koulutuksen räätälöintiä eli opiskelijoiden tarpeista ja lähtökohdista lähtevää koulutuksen suunnittelua (Sanomalehti Kaleva 2006).

Aikuisille suunnatun tutkintoon johtavan ammattikorkeakoulutuksen tehtävänä on ylläpitää ja kohottaa aikuisten ammatillista osaamista ja edistää työllisyyttä. Koulutuksen sisältö rakennetaan yleisistä opetussuunnitelmien perusteista aikuisille soveltuvin järjestelyin. (Opetushallitus 2006.)

Aikuisten ammattikorkeakoulun perustutkintoon johtava koulutus on säädetty ammattikorkeakoululaissa (351/2003) ja asetuksessa (352/2003) (FINLEX 2007).

5.2. Aikuisopiskelijan muotokuva

Sanomalehti Kalevan haastattelussa Merikosken ammatillisen koulutuskeskuksen aikuis-koulutusjohtaja Anja Kallio-Koski toteaa, että aikuiset ovat hyviä oppijoita. Ihmisen kyky oppia säilyy läpi koko eliniän.

Tutkimusten mukaan ihmisen oppimiskyky säilyy lähes muuttumattomana 20. ja 40. ikävuoden välillä. Vasta 60. ikävuoden jälkeen oppimiskyky voi heikentyä, mutta iäkkäilläkin henkilöllä on hyvät mahdollisuudet opiskella vaativiakin opintokokonaisuuksia. Suurimpia

oppimisen esteitä ovat aikuisten omat ennakkoluulot oppimisesta, sillä oppimista on pidetty lasten ja nuorten etuoikeutena. (Ojajärvi 1994, 23.)

Vaikka aikuisopiskelijoilla on tiettyjä piirteitä, joiden avulla heidät voidaan erottaa nuorista opiskelijoista, ei ”tyypillistä” aikuisopiskelijaa ole. Rikas ja monipuolinen elämäkokemus ja vuosien varrella kertynyt työkokemus antavat aikuisopiskelijalle laajan perustan, jonka päälle uutta tietoa rakennetaan. Tätä pohjaa ei nuorilla opiskelijoilla vielä ole. (Vaherva & Ekola 1986, 20.)

Toisaalta aikuisella saattaa olla vaikeuksia hyväksyä uutta tietoa, koska se voi olla ristiriidassa aiemmin opittujen asioiden kanssa. Erityisesti vanhojen asioiden oppiminen uudella tavalla voi olla ongelmallisempaa kuin nuorella. (Ojajärvi 1994, 24.)

Aikuisopiskelija on usein motivoituneempi kuin nuori opiskelija. Koska aikuisopiskelu on pääsääntöisesti vapaaehtoista, on opiskelun pariin hakeutunut aikuinen motivoitunut työskentelemään kohti niitä tavoitteita, jotka hän kokee itselleen tärkeiksi. (Ojajärvi 1994, 20.)

Aikuisen monet roolit sekä työn, perheen ja vapaa-ajan yhtensovittaminen voivat olla opiskelevalle aikuiselle haasteellinen tehtävä. Kiire ja väsymys voivat lannistaa motivoituneimman opiskelijan. Opinnoissa edistyminen ja siitä saatu mielihyvä kannustavat jatkamaan eteenpäin.

Vaikka työ ja työtehtävät eivät vaatisikaan jatkuvaa kouluttautumista, oppimisen haasteita voi löytää jokapäiväisestä elämästä ja opiskella voi myös pelkästä oppimisen ilosta (Opintoluotsi 2006).

5.3 Restonomikoulutuksen sisältö ja restonomin ammatinkuvaus

Restonomikoulutuksen sisältöjä ovat matkailu- ravitsemis- ja talousalan asiantuntija- ja johtamistehtävät. Alan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla restonomeilla on kokonaisnäkemys matkailu-, ravitsemis- ja talousalasta ja sen kehittämismahdollisuuksista. Koulutuksessa korostetaan kansainvälisyyttä ja painotetaan liikkeenjohdollisia taitoja.

Koulutusohjelmat vaihtelevat ammattikorkeakouluittain painottaen eri suuntautumisvaihtoehtoja:

- Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma
  - Matkailun liikkeenjohdon koulutusohjelma
  - Matkailun koulutusohjelma
  - Hotelli- ja ravintola-alan koulutusohjelma
  - Hotelli- ja ravintola-alan liikkeenjohdon koulutusohjelma
  - Englanninkielinen koulutusohjelma
- (Opetushallitus 2007)

Kajaanin ammattikorkeakoulussa opiskelija voi suuntautua matkailun tai palvelujen tuottamisen ja johtamisen opintoihin. Oppilaitos korostaa työelämälähtöisyyttä ja kansainvälisyyttä. Panostamalla projektioppimiseen sekä tiimi- ja sosiaalisten taitojen opintoihin ammattikorkeakoulu antaa opiskelijoille valmiuksia, jotka ovat työelämässä arvostettuja. (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2007.)

5.4 Matkailun koulutusohjelma

Matkailu on monialainen ja kansainvälinen palveluala, joka työllistää alan asiantuntijoita matkailualan organisaatioiden, ohjelmopalvelujen, matkatoimisto- ja liikennealan, majoitus- ja ravitsemistoiminnan sekä kokous- ja kongressitoiminnan palvelukseen.

Bachelor of Hospitality Management- Restonomi (AMK) – tutkinto on kansainvälisesti vertailtavissa oleva ammattikorkeakoulututkinto. Matkailun koulutusohjelmasta valmistuva restonomi on kielitaitoinen ja kansainvälisesti ajatteleva matkailun ammattilainen, jonka tehtäväalueita ovat matkailuelinkeinon asiantuntija- ja kehittämistehtävät sekä yrittäjyys. Matkailun restonomit työllistyvät matkailupalveluiden ja-tuotteiden myynnin ja markkinoinnin tehtäviin sekä tuotekehitykseen. Restonomeilla on laaja palvelutoiminnan ja liiketoiminnan osaaminen. (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2007.)

6 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia Restokuu – projektissa mukana olevien opiskelijoiden opiskelukokemuksia ammattikorkeakoulussa.

Tutkimuksen avulla haluttiin löytää aikuisopiskelulle ominaisia piirteitä, jotka ovat yleis-tettävissä mihin tahansa aikuiskoulutukseen. Lisäksi opinnäytetyössä pyrittiin löytämään erityispiirteitä, joita Restokuu – projektin kaltaisessa koulutuksessa voi ilmetä.

Matkailualan ammattilaisille suunnattu restonomiksi muuntokoulutuksella –koulutus on ensimmäinen tässä oppilaitoksessa toteutettu korkeakoulututkintoon valmistava matkailun aikuiskoulutussovellus, joka on toteutettu toisella paikkakunnalla. Koulutuksen analysointi opiskelijoiden näkökulmasta antaa oppilaitokselle tietoa koulutuksen onnistumisesta.

Tutkimuksen tarkoitus oli myös kartoittaa opiskelijoiden ammatillisesta kasvamisesta kou-lutuksen aikana, joka kiinnostaa varmasti opiskelijoiden työnantajia ja alueen muita mat-kailuyrittäjiä.

Opinnäytetyön toimeksiantajana on Restokuu – projekti itse.

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Laadullisen tutkimusmenetelmän tavoitteena on päästä lähelle kohdetta, jota halutaan tutkia. Tutkijan pyrkimyksenä on selvittää tutkittavien subjektiivisia näkemyksiä tutkittavasta ilmiöstä. Laadullisen tutkimuksen aineiston keruu toteutetaan usein haastattelujen ja havainnoinnin avulla. Tutkimusaineistona voidaan käyttää myös päiväkirjoja, elämäkertoja ja muuta arkipäivän elämäntilanteissa syntynyttä materiaalia. (Kiviniemi 2001, 68.)

7.1 Aineiston hankinta

Koska opinnäytetyöni tarkoitus oli tutkia kokemuksia, valitsin tutkimukseni menetelmäksi laadullisen tutkimuksen. Pyrkimykseni oli analysoida opiskelijoiden kirjoittamia kirjoitelmia kokemuksista, joita heille oli syntynyt opiskeluaikana. Kirjoitelmien analysoinnissa käytin narratiivista lähestymistapaa.

Kerroin tutkimukseen osallistuville opiskelijoille aikeistani tutkia heidän opiskelukokemuksia heti viimeisen lukuvuoden alussa ja sain heiltä suullisen suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta.

Tutkimusaineiston keräämisen aloitin 12. syyskuuta 2006, jolloin tutkimusryhmä sai kirjallisen ohjeistuksen tarinan kirjoittamisesta sekä palautuskuoren, jossa he palauttivat kirjoitelmansa nimettömänä luokassa olevaan palautuslaatikkoon.

Tutkimusaineiston kerääminen tapahtui kahden viikon aikana.

7.2 Tutkimuksen kohderyhmä

Koulutukseen hakijoita oli yli neljäkymmentä, joista pääsykokeissa karsiutui noin puolet. Opinnot aloitti 23 opiskelijaa ja heistä 8 lopetti opintonsa kahden ensimmäisen vuoden aikana. Yksi uusi opiskelija tuli mukaan koulutuksen alussa.

Tässä opinnäytetyössä keskityn tutkimaan koulutuksessa mukana olevien opiskelijoiden opiskelukokemuksia. Koulutuksen keskeyttäneiden opiskelukokemukset rajautuvat tutkimuksen ulkopuolelle, vaikka olisikin mielenkiintoista saada tietoa syistä, jotka johtivat opintojen keskeyttämiseen.

Tutkimusryhmässä on 15 opiskelijaa, koska asetuin itse tutkijan rooliin. Omaa pois jäämistäni pidän perusteltuna siksi, että voin lähestyä tutkimustuloksia tutkijan roolissa, kuitenkin ryhmään kuuluvan opiskelijan näkökulmasta.

Tutkimukseen osallistuvista opiskelijoista neljä on miehiä ja yksitoista naisia. Opiskelijoiden syntymäajat ajoittuvat 1950—1970-lukujen välille. Kaikilla opiskelijoilla on matkailun tai kaupallisen alan koulutus sekä pitkä ja monipuolinen työkokemus matkailun parista.

7.3 Tutkimusaineisto

Tutkimuksen aineistona oli Restokuu – ryhmän opiskelijoiden kirjoittamat narratiivit. Opiskelijat saivat vapaasti kirjoittaa kokemuksista, ajatuksista ja kaikista opiskeluaikana tapahtuneista asioista, jotka he kokivat itselleen merkitykselliseksi. Tarinoiden yhteisenä työnimenä oli: Minä Restokuu – opiskelija. Vapaan tehtävänannon pyrkimyksenä oli kannustaa ryhmää tuottamaan itsensä näköisiä ja toisistaan erilaisia tarinoita. Koska tarinat ovat kirjoittajilleen henkilökohtaisia, pyysin palauttamaan ne nimettöminä. Nimettömyyden tarkoitus oli rohkaista kirjoittajia kuvaamaan myös mahdollisia negatiivisia asioita.

7.4 Tutkimusmenetelmä

Tutkimustehtävänä oli tutkia aikuisopiskelijoiden kokemuksia opiskelusta.

Kokemus voidaan ymmärtää arkikielessä ja tieteellisessä tutkimuksessa usealla eri tavalla. Arkikielessä kokemuksella voidaan viitata elämäkokemukseen. Pidämme pitkän elämäkokemuksen omaavia ihmisiä viisaina. Ihminen voi olla myös kokenut tai hänellä on kokemusta jossakin asiassa: ihmiselle on ajan myötä karttunut näkemystä asioista ja taito

hallita tilanteita. Kokemus voidaan määritellä myös hetkellisenä voimakkaana elämyksenä, joka koetaan merkitykselliseksi ja mieleenpainuvaksi. (Kotkavirta 2002, 15—16.)

Fenomenologinen erityistiede pitää kokemusta suhteena, joka muodostuu ihmisen, hänen tajunnallisen toiminnan ja toiminnan kohteen välille. Ihminen kokee ja muodostaa merkityssuhteita elämälleen aina suhteessa johonkin, jossa hän elää ja jonka osallisena hän elää. Suhteessa maailmaansa ihminen kokee erilaisia tietämiseen, tuntemiseen, uskomiseen ja toivomiseen liittyviä elämyksiä. (Perttula 2004.) Perttulan määritelmän mukaan tarkastelen tässä työssä kokemusta opiskelijoiden suhteena aikuisopiskeluun.

Tutkimuksen onnistuminen edellyttää tutkijalta tutkimusmenetelmiin perehtymistä. Tutkimuksen kohde, tutkimusongelma ja näkökulma, josta tutkimusongelmaa halutaan lähestyä ratkaisevat käytetyn menetelmän. (Heikkilä 2001, 14—16.)

Kvalitatiivinen tutkimus pyrkii ymmärtämään ja selittämään ihmisen käyttäytymisen ja päätösten syitä (Heikkilä 2001, 16). Tutkimukselle on ominaista syvällisen ja yksityiskohtaisen tiedon löytäminen suppeasta ja harkinnanvaraisesta otannasta (Vehkaperä 2003). Kvalitatiivinen tutkimus eroaa tilastollisista tutkimusmenetelmistä myös subjektiivisuutensa vuoksi. Tutkijalla on olennainen osa laadullisen tutkimuksen aineiston keruussa ja sen tulkinnassa. Lisäksi tutkimusmateriaali perustuu tutkittavien yksityiskohtaisiin, subjektiivisiin kokemuksiin. (Grönfors 1985, 13—14.)

Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä on tässä tutkimuksessa perusteltua, sillä tutkimusryhmä oli tarkoituksen mukaisesti valittu ja tutkimuksen avulla haluttiin saada kertojan näkökulma, kertojan ääni esiin. Oma kaksoisroolini sekä tutkijana että opiskelijana antoi minulle mahdollisuuden tutkia tutkimusaineistona olevia tarinoita oikeassa kontekstissa.

Perustelen narratiivisen lähestymistavan valitsemista laadullisen tutkimuksen menetelmäksi sillä, että ihmiselle on luontaista jäsentää kokemuksia narratiivisesti. Ihminen ymmärtää omaa, mutta myös toisen elämää kertomuksina. Narratiivisen tutkimuksen voima on sen todentunnussa. Tutkimuksen uskottavuus ei perustu perusteluihin ja väitelauseisiin, vaan sen kykyyn saada lukija eläytymään tarinaan ja kokemaan sen todentunnun. (Syrjälä 2001, 214.)

7.5 Narratiivisuus

Laadullisen tutkimuksen kentällä narratiivinen lähestymistapa on viime aikoina ollut runsaasti esillä. Sanotaan, että narratiivisuus on yleinen trendi postmodernissa yhteiskunnassa, ja on jopa todettu, että olemme muuttumassa informaatioyhteiskunnasta narratiiviseksi yhteiskunnaksi (Heikkinen ym. 2000).

Narratiivi – käsite on peräisin latinan kielestä, jonka substantiivi ”*narratio*” tarkoittaa kertomusta ja verbi ” *narrare*” kertomista. Englannin kielessä kantasanat ovat muuttuneet substantiiviksi ”*narrative*” ja verbiksi ”*narrate*”. (Heikkinen 2001, 116.) Käytän tässä tekstissä narratiivia, kertomusta ja tarinaa synonyymeina. Narratiivisuus ja tarinallisuus esiintyvät tekstissä myös samaa tarkoittavina sanoina.

Narratiivista on suomen kieleen vakiintuneet käsitteet *tarina* (story) ja *kertomus* (narrative). Wiltshiren mukaan (Vuokila-Oikkonen 2002) käsite *tarina* viittaa ihmisen mielen sisäiseen tapaan hahmottaa elämää ja maailmaa. Tarina koostuu tapahtumista, niihin liittyvistä henkilöistä, tapahtumapaikasta ja ajasta. Tarinalla ei välttämättä ole kertojaa ja se voi esiintyä eri asiayhteydessä erilaisena. Tarina voi olla kertomusta, joka on tuotettu ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Ballin mukaan 1999 samaa tarinaa voidaan kertoa myös useissa kertomuksissa. (Vuokila-Oikkonen 2002). Ihmisen tarina muovautuu kertomukseksi sen mukaan missä ja kenelle se kerrotaan (Vuokila-Oikkonen 2002).

Kertomus sisältää myös tarinan spesifin kertomisen tavan. Kertomukseen liittyy olennaisesti kertomuksen konteksti, kertoja, kertojan ääni, kertomisen tapa ja kertomukselle ajateltu yleisö. (Vuokila-Oikkonen 2002.) Kertomukselle on ominaista, että se on ajallinen: sillä on alku, keskikohta ja loppu, jotka seuraavat ajallisesti toisiaan. Kertomus on juonellinen. (Luukka 2002.) Syrjälä (2001) toteaa, että narratiivissa elämän irralliset ja hajanaiset tapahtumat järjestetään juonen avulla tekstikokonaisuudeksi, jolloin alkuperäiset tapahtumat voidaan ymmärtää uudella tavalla.

Kertomus on dramaattista ja valikoivaa, tapahtumien liikkeessa moraalisisessa ja emotionaalissa jännitekentässä ja kiinnittäen huomion vain niihin seikkoihin, joilla on merkitystä juonen kulun kannalta. (Luukka 2002.)

Narratiivisuus eri tieteenaloilla alkoi yleistyä 1980-luvulla ja narratiivisen metodologian käyttö laajeni. Yleisestä narratiivisesta käänneestä puhuttiin 1990-luvulla (Heikkinen 2001). Narratiiviselle käännteelle tunnusomaista oli se, että huomion kohteeksi nousivat kertomukset tiedon rakentajina (Vuokila-Oikkonen 2002).

Vuokila-Oikkosen väitöskirjassa (2002) Hatchin ja Wisniewskin mukaan keskeisin ero perinteisen laadullisen tutkimuksen ja narratiivisen tutkimuksen välillä on tietämisen subjektiivisuus. Narratiivinen tutkimus ei pyri yleistettävään tai objektiiviseen tietoon, vaan paikalliseen, henkilökohtaiseen ja subjektiiviseen tietoon.

Heikkisen ym. (2000) mukaan narratiivista tutkimusta voidaan pitää väljänä metodisena viitekehyksenä, jossa huomio kohdistetaan kertomuksiin todellisuuden ja maailman merkitysten välittäjänä ja tuottajana.

Narratiivista lähestymistapaa käytetään erityisesti tarinamuotoisten tekstien tai puheiden analysoinnissa. Aineistona voi olla valmiita kertomuksia, tai ihmisiä pyydetään kertomaan tarina itsestään.

Opinnäytetyössäni opiskelijaryhmän jokainen jäsen kertoo omaa tarinaansa. Kertominen toimii kertojan tiedon, taidon, ihmisten välisen vuorovaikutuksen ja ihmisen persoonan ilmentäjänä.

Narratiivisessa tutkimustraditiossa voidaan erottaa erikseen narratiivien tutkimus ja narratiivinen tutkimus. Narratiivien tutkimuksessa kiinnitetään huomiota kertomisen muotoon, tekstiin tai puhuntaan sellaisenaan. Narratiiveja luokitellaan ja jaotellaan eri teemoihin (Erkkilä 2005, 200). Narratiivisessa tutkimuksessa kiinnostuksen kohde on kertomuksen sisältö. (Heikkinen 2001.) Luetusta tarinasta rakennetaan uusi kertomus, jonka tavoitteena on säilyttää kertojan ääni, analysoida kertojan ja tutkijan välistä yhteistyötä ja tutkia, miten ja missä yhteydessä tarinat on kerrottu (Erkkilä 2005, 200).

Narratiiviselle tutkimukselle tai lähestymistavalle ei ole kehittynyt mitään yhtenäistä käsitystä siitä, mitä narratiivilla tai tutkimuksen narratiivisuudella tarkoitetaan. Narratiivinen tutkimus ei myöskään nojaa selvästi mihinkään yhteen traditioon tai tieteeseen. (Heikkinen 2001.) Siitä huolimatta narratiivisuuden idea ja sen soveltaminen on tuonut uusia

ymmärrystapoja kenties kaikkiin ihmistä tai yhteiskuntaa sivuaviin tieteisiin. (Luukka 2002).

Tässä opinnäytetyössä analysoin ja rakennan kertomistapahtumassa syntyviä opiskelijoit-
ten subjektiivisia kertomuksia ja tuon ne tutkimukseni avulla yhteiseksi tiedoksi. Kertomi-
sen tapa on syntynyt tavoista, joilla olen lukenut tutkimusaineistoani. Kertomukseni ylei-
sönä ovat tutkimukseni lukijat.

7.5.1 Narratiivisen tutkimuksen luotettavuus

Heikkisen (2001, 126) mukaan tarinoita voidaan tarkastella perinteisten modernistiseen
tiedonkäsitykseen pohjautuvien luotettavuuskäsitteiden valossa. Tutkimuksen validiteetilla
tarkoitetaan yleisesti sitä, millä tavalla tutkimustulos vastaa tosiasioiden tilaa todellisuudes-
sa. Reliabiliteetilla puolestaan tarkoitetaan sitä, missä määrin tutkimustulokseen ovat vai-
kuttaneet mahdolliset satunnaiset tekijät. Jos lähtökohtana on modernistinen tiedonjärjes-
tys, voidaan siis kertomusten luotettavuutta tarkastella siitä näkökulmasta, missä määrin
tarinoissa olevat väitteet vastaavat asiaintilaa todellisuudessa. Toisin sanoen tällaisen tar-
kastelutavan perustana on totuuden korrespondenssi- eli vastaavuusteoria.

Heikkinen (2001, 126—128) kuitenkin jatkaa, että vastaavuuden käsite on ongelmallinen
narratiivisuuden luotettavuuden arvioinnissa. Hän esittää Jerome Brunerin idean tarinoiden
totuudesta verisimilitudena. Sana verisimilitude tulee latinasta ja tarkoittaa totuuden-
kaltaista.

Verisimilitude, todentuntu, ei perustu perusteluihin ja väitelauseisiin, vaan siihen, että luki-
ja eläytyy tarinaan ja kokee sen ikään kuin todellisuuden simulaationa. Todentuntu on
tunne jostain sellaisesta, joka puhuttelee tarinan lukijaa sen kautta, mitä tämä on itse elä-
mässään kokenut. Rinehart 1998 pitää narratiivisen todentunnun keskeisenä sisältönä sitä,
että lukijalle avautuu tarinan kautta kokemus holistisena tunnekokemuksena. Tarinan to-
dentunnusta vakuuttuminen on siis kokonaisvaltaisempi kokemus kuin väitelauseen to-
tuudesta vakuuttuminen. (Heikkinen 2001, 127.)

”Kun tarina on todentuntuinen, ei ole väliä sillä, ovatko tapahtumat todella tapahtuneet
jossain todellisessa paikassa todellisille henkilöille, vaan henkilöhahmot ja tapahtumat

voivat olla myös kuviteltuja. Olennaista on, että tarinan maailma avautuu kuulijalle uskotavana siten, että kuulija alkaa eläytyä tarinan henkilöiden asemaan, ymmärtää heidän toimintansa vaikuttimia niissä olosuhteissa, joissa he elävät. (Heikkinen 2001, 126—127.)

7.5.2 Tutkimuksen eettisyys

Oma roolini sekä tutkijana että opiskelijaryhmän jäsenenä teki tutkimuksestani haasteellisen. Jouduin pohtimaan tutkimuksen eettisiä kysymyksiä jo tutkimuksen toteuttamistapaa suunnitellessani. Koska tutkimukseni kosketti tutkimusryhmäksi valittujen opiskelijoiden henkilökohtaista elämää, tuli tutkimuksen eettisyys varmistaa ryhmän suostumuksella tutkimukseen ja siihen osallistuminen oli täysin vapaaehtoista.

Luvan tutkimuksen tekemiseen sain ryhmältä esiteltyäni tutkimuksen aiheen ja tavan, jolla tutkimus oli tarkoitus toteuttaa. Jokainen tutkimukseen osallistuva henkilö sai mahdollisuuden kirjoittaa nimettömänä kertomuksen omasta opiskeluajastaan. Aineiston palautus oli mahdollista tehdä myös nimettömänä luokassa olevaan palautuslaatikkoon. Tästä huolimatta suuri osa tarinoista ojennettiin henkilökohtaisesti tutkijalle. Kerroin tutkimusryhmälle, että kaikki tieto käsitellään luottamuksellisesti ja vain tutkimuksen tekijällä on oikeus lukea kirjoitettua tutkimusmateriaalia. Materiaali myös hävitettäisiin tutkimuksen jälkeen.

Kertomukset sisälsivät runsaasti kuvauksia tutkittavien yksityiselämästä; tarinat olivat värikkäitä ja henkilökohtaisia. Osa kertomuksista oli lisäksi osoitettu henkilökohtaisesti tutkijalle ja tarinan loppuun oli lisätty kirjoittajan allekirjoitus. Ryhmän ja tutkijan välillä valitsi luottamus, joka johtui ehkä osaltaan siitä, että myös tutkija on osa tutkimuskohteena olevaa ryhmää.

Kaksoisroolini tutkijana ja opiskelijana asetti lisähaasteen analysoidessani tutkimustuloksia. Ryhmän kirjoittamiin tarinoihin oli toisaalta helppo samaistua, mutta samalla oli varottava muuttamasta tarinoiden sisältöä omien mielikuvien ja kokemusten mukaiseksi. Vaikka narratiivisuus edellyttää aina tulkintaa, tutkimustulosten raportoinnissa pyrin välttämään liiallista omaa tulkintaa käyttämällä runsaasti suoria lainauksia tutkimusryhmän narratiiveista.

8 TUTKIMUSAINEISTON ANALYYSI

Narratiivisen aineiston analyysitapa on usein vapaamuotoinen eikä yhtä ainoaa lukutapaa ole olemassa. Analyysitapa määräytyy tutkittavan ilmiön, tutkimuskohteen, tutkimusongelman ja käytännön toteuttamisen mukaisesti. Analyysin tavoitteena on kertojan näkö-

kulman ymmärtäminen, hänen äänensä kuuleminen. Narratiivisessa lähestymistavassa aineiston lukutapa on reflektiivinen ja se edellyttää aina tulkintaa. (Vuokila-Oikkonen 2002.)

Tutkimukseni analysointitapana käytän narratiivien analyysia. Analyysin tarkoituksena on luokitella ja teemoitella kertomuksia. Sen tarkoitus on myös kuvata kokemusten erilaisuutta ja toisaalta etsiä yhteisiä rakennetekijöitä. Analyysin painopiste on kokemuksen kuvauksessa. Narratiivien analyysin avulla etsin myös yleispätevää tietoa tutkimusaineistosta (Ks. Erkkilä 2005, 200). Lisäksi otan avukseni sisällönanalyysin, joka on tapa järjestää kerätty aineisto johtopäätösten tekemistä varten. Sisällönanalyysi ei sovellu sellaisenaan johtopäätösten tekemiseen, mutta antaa pohjan teoreettiselle pohdinnalle. (Grönfors 1985, 161.)

Kokemus on narratiivisessa tutkimuksessa keskeinen käsite. Kerrotut tarinat kuvaavat kertojan kokemusmaailmaa. Inhimillisten kokemusten kuvaaminen voi olla vaikeaa, sillä tutkija ei voi tavoittaa toisen ihmisen kokemuksia sellaisenaan, vaan kuvauksien kautta, joihin sisältyy jo koetun tulkintaa. (Erkkilä 2005, 201.)

Vaikka narratiivit eivät olekaan suora kuva todellisuudesta, on kertomusten tarkoitus vakuuttaa todentunnusta. Kokemusten kertomukset ovat kertojilleen tosia. (Heikkinen 2001, 127.) Samoin tutkija saa tulkita tutkimusaineistoa omasta subjektiivisesta näkökulmasta. Kokemuksen tutkimus on siis perusluonteeltaan subjektiivista (Perttula 2005, 143).

Sain ryhmältä yksitoista narratiivia. Neljä opiskelijaa jätti palauttamatta tarinan määräaikaan mennessä.

Aloittaessani aineistojen analysointia huomioni kiinnittyi aineistojen asiasisältöjen samankaltaisuuteen. Luin tarinoita useaan otteeseen monen päivän aikana. Jokaisella lukukerralla löysin aineistosta uusia piirteitä ja tarkemmin tarkasteltuani löysin tarinoista myös huomattavia eroavaisuuksia. Mielenkiintoista oli myös huomata, kuinka vahvasti kirjoittajan persoona tuli jokaisessa tarinassa ilmi. Tarinoiden kirjoittajat olivat helposti tunnistettavissa, vaikka tarinat oli palautettu minulle nimettömänä. Pidin tätä ainoastaan positiivisena asiana, sillä tarinoita lukiessani sain jokaisen tutkimusryhmän jäsenen henkilökohtaisen äänen kuuluville. Minun oli myös helpompi samaistua kirjoittajaan ja sitä kautta ymmärtää paremmin kirjoittajan lähtökohtia.

Konkreettisesti keräsin kaikki tarinoissa olevat aihealueet erillisille papereille, jonka jälkeen vertailin kaikkia yhdestätoista tarinasta tiivistettyjä sisältöjä toisiinsa. Kuusi teemaa oli jokseenkin helppo nostaa tiivistelmistä esille.

9 TUTKIMUSTULOKSET

Valitsin tutkimukseni teemoiksi kuusi tutkimusongelmaa parhaiten valaisevaa aihetta, jotka otsikoin seuraavasti: 1. Tyytyväisyys, 2. Ajankäyttö ja jaksaminen, 3. Sosiaalinen verkosto, 4. Koulutuksen järjestäminen, 5. Oppiminen, kasvaminen ja tulevaisuus ja 6. Koulutuksen hyödyllisyys alueen matkailulle.

Näiden teemojen käsittelyn myötä tavoitteenani on päästä mahdollisimman lähelle ratkaisua tutkimusongelmastani, joka käsittelee aikuisopiskelijoiden opiskelukokemuksia ja restonomiksi muuntokoulutuksella – koulutuksen onnistumista.

Tutkimustuloksista tuskin kuitenkaan saa täydellistä ja yleistettävää kokonaiskuvaa siitä, millaiseksi opiskelijat kokivat osallistumisensa Restokuu - projektissa. Merkitykselliseksi tutkimukseni tekee kuitenkin se, että opiskelijat ovat saaneet mahdollisuuden luoda siltaa omaan sisäiseen maailmaansa kirjoittamalla. Ehkä myös joku ulkopuolinen lukija voi löytää tutkimuksestani yhtymäkohtia omaan tarinaansa, kokea samaistumisen tunteita tai ymmärtää jotain uutta.

9.1 Tyytyväisyys

Kaikki narratiivit olivat pääsääntöisesti kuvaukseltaan positiivisia ja niistä heijastui tyytyväisyys monin eri tavoin. Tyytyväisyyden ilmaukset olivat persoonallisia ja rohkeita. Restonomiopiskelijaksi pääsemistä kuvattiin muun muassa seuraavasti: *”Kova juttu”, ”Ilo oli ylimmillään ja riemulla ei ollut rajoja”, ”Ja ihanaa, minähän pääsin opiskelemaan”*. Opintovapaalle pääsemistä kuvattiin jopa lottovoittona. Monet ilmaisivat tyytyväisyyttään myös siitä, että olivat jaksaneet opiskella vaikeista hetkistä huolimatta.

9.2 Ajankäyttö ja jaksaminen

Aikuisopiskelijan on suunniteltava ajankäyttönsä huolellisesti, sillä aikaa on riitettävä opiskelun ohella perhe-elämälle, työhön ja vapaa-aikaan. Restokuu- ryhmässä ajankäytön suunnittelussa ilmeni vastakkainasettelua. Osa opiskelijoista ei kokenut ajankäytön suunnittelua ongelmallisena, toiset taas kokivat sen vaikeana ja jaksamista kuormittavana.

Ajankäytön priorisointi on minulle ollut kompastus koko ajan...

Aikuisopiskelun suurin stressitekijä on ajankäyttö, miten aikaresurssit riittävät kaikkeen. Etenkin pienten lasten äidit joutuvat hakemaan opiskeluaikaansa omista harrastuksista ja yöajoista.

...oma ajankäyttö piti organisoida uudelleen...

Kauhistutti, että miten taas ehdin kaiken tekemään.

Ajankäytön hallinta ja organisointikyky on selvästi parantunut...

... ettei selviä mitenkään kaikkien töiden tekemisestä määrättyyn aikaan.

Kaikki on kiinni hyvästä ajankäytön suunnittelusta ja sen noudattamisesta

Opiskelu-aikaa luonnehdittiin antoisaksi mutta raskaaksi ajaksi. Jaksamista kuormittivat koulutuksen ja työn päällekkäisyys, perhe-elämän ja opiskelun yhteen sovittaminen sekä muut ajankäyttöön liittyvät ongelmat.

Toinen opiskeluvuosi oli monelle kriittinen vaihe opiskelussa. Opiskelijat kokivat olevansa väsyneitä ja osa opiskelijoista kärsi fyysisestä unen puutteesta ja motivaatio opiskella oli vähentynyt. Opintovapaasta haettiin ratkaisua jaksamisen lisäämiseksi.

Lukuvuosi 2005- 2006 olikin työntäyteinen. Tuntui siltä, että jatkuvasti oli 2-3 esseettä tai tehtävää rästissä ja tentit painoivat päälle. ..kaiken lisäksi töissä sattui erittäin kiiреinen ajankohda marras- helmikuulle.. siinä vaiheessa meinasi opiskelumotivaatio karata. Nyt jälkeinpäin ihmettelen itsekin, miten jaksoin sitä ”rumbaa”.

Vasta näin aikuisopiskelijana olen saanut kokea koulutunnin aikana sen puuduttavan väsymyksen, jolloin ei istuessaan pysy hereillä vaikka kuinka yrittäisi; ”pilkkimistä parhaimmillaan”.

Välillä tunsin olevani niin väsynyt, että kun sain töissä valomerkin annettua, ja asiakkaat pihalle, tuntui etten jaksais lähteä enää kotiin, vaan käperryn työpaikan sohvalle nukkumaan. Silloin tunsin, että nyt kynttilä taitaa palaa kohta molemmista päistä!

.. anoin opintovapaata kolmanneksi vuodeksi..

9.3 Sosiaalinen verkosto

Aikuisopiskelijan sosiaalinen verkosto on laaja. Merkittävimmät sosiaaliset ryhmät ovat opiskelijan perhe, johon kuuluu yleensä pieniä lapsia, työyhteisön jäsenet, opiskelijan esimies, koulutuksen opettajat ja opiskelutoverit. Sosiaalinen verkosto voi olla aikuisen opiskelijan voimavara, joka tukee jaksamista ja opinnoissa onnistumista. Verkosto voi myös muodostua opiskelijalle jaksamista kuormittavaksi tekijäksi, jos verkoston eri jäsenet eivät hyväksy muutosta, jonka opiskelun aloittaminen tuo tullessaan. Oma perhe koetaan suurimpana voimavarana, jonka ansiosta opiskelija jaksaa eteenpäin aikuisopiskelun vaatavuudesta huolimatta.

9.3.1 Perhe

Lähes jokaisessa tarinassa mainittiin perhe ja erityisesti lapset. Vaikka opiskelu koettiin tärkeäksi, perhe asetettiin arvojärjestyksessä ensimmäiseksi. Toisaalta opiskelu koettiin raskaana ja perhesuhteita kuormittavana tekijänä. Huonoa omaatuntoa koettiin siitä, että lapsille ja kotitöille ei ollut tarpeeksi aikaa.

Arvojärjestys on ollut, että ensin perhe ja sen jälkeen vasta opiskelu ja työ.

Kotona koulutukseen on subtauduttu pääsääntöisesti ymmärtävästi.

*..opiskelu, kolme lasta ja aviomies on ollut välillä vaikea yhtälö...
..on ollut usein huono omatunto siitä, että lapsi ja kodinhoito jäävät vähemmälle huomiolle.*

Lapset ovat pääsääntöisesti saaneet pärjätä keskenään, lähteä kouluun ja syödä mitä jääkaapista löytyy – on mennyt myös pitkiä jaksvoja, jolloin en ole ehtinyt laittamaan ruokaa saatikka leipomaan!

9.3.2 Opiskeluryhmä

Restokuu – ryhmää kuvattiin monella tavoin. Ensimmäinen positiivinen kuva ryhmästä oli muodostunut erälle ryhmän opiskelijalle jo pääsykokeissa. Hän kuvasi ryhmää näin: ”Tuli

tunne, että näiden ihmisten kanssa haluaisin opiskella.” Myös muita positiivisia luonnehdintoja löytyi tarinoista runsaasti.

Luokan henki on mielestäni ollut koko ajan hyvä...kaikille on annettu tilaa olla oma itsensä ja henkilökohtaisuuksiin ei ole menty.

Luokassa on omanlainen huumorintaju ja sillä on selvitty useista paikoista.

Opiskelukavereista on tullut uusia ystäviä.

..on meistä hioutunut hieno porukka. Monta hauskaa hetkeä on yhdessä koettu ja monet naurut naurettu.

Yleensä ottaen kokemukset ryhmästä olivat positiivisia. Joissakin kokemusten kuvauksissa oli pieni negatiivinen sävy.

Ryhmä ei ole ryhmäytynyt siten, että olisimme viettäneet yhteistä aikaa koulupäivien ulkopuolella.

..kaikki eivät ole aina ymmärtäneet toisten töiden tuloksia vaan ovat aiheuttaneet toisille mielipahaa

9.3.3 Opettajat

Narratiiveista löytyi runsaasti kuvauksia opettajista ja opettamisesta. Osassa kertomuksista analysoitiin eräiden opettajien persoonallisuutta ja heidän tapansa opettaa. Heidät myös mainittiin nimeltä, mutta jätän ne tässä kuitenkin mainitsematta. Suurinta osaa opettajista kuvailtiin ammattitaitoisiksi ja päteviksi, mutta muutamiin opettajiin liittyi negatiivisia kokemuksia. Eräässä tarinassa pidettiin tärkeänä, että luokalla oli paikkakunnalla oma yhdysopettaja, jonka kanssa oli mielekästä hoitaa opiskeluun liittyviä asioita.

Opettajat vaikuttivat pätevilä ja rohkaisivat meitä opintoihin.

Opettajat ovat olleet yleensä ottaen hyviä – joitakin poikkeuksia on ollut, joiden opetus-tyyli ja ammattitaito eivät välttämättä ole olleet parhaat mahdolliset.

Suurin osa opettajistamme on ollut todella ammattitaitoisia ja he ovat paneutuneet tunti-en valmisteluun huolella, antaneet tilaa keskustelulle.

.. on ollut hyvä, että meillä on ollut täällä oma yhdysopettaja kenen kanssa olemme voineet selvittää epäselviä asioita.

...on todella turhauttavaa uhrata aikaansa semmoisiin koulupäiviin, mihin opettaja ei ole valmistautunut, eikä hänellä ole mitään annettavaa. Valitettavasti meidänkin opettajista muutama on kuulunut em. ryhmään.

Olisin toivonut saavani opettajilta enemmän henkilökohtaista palautetta tehtävistä ja tenteistä.

...puuttuu täysin kyky opettamiseen...

..kurssien suunnittelu ei kaikilla opeilla ole ollut hanskassa..

Muutamassa aineessa ei opetuksen taso vastannut odotuksiani.

9.3.4 Työyhteisö

Työnantajat ja esimiehet ovat suhtautuneet työntekijöittensä opiskeluun pääsääntöisesti kannustavasti. Eräiden opiskelijoiden huoli esimiehen suhtautumisesta koulutuksen alkamassa oli osoittautunut turhaksi. Esimiehet olivat joustaneet työjärjestelyissä ja osa opiskelijoista oli saanut lähiopetuspäivät palkallisiksi vapaapäiviksi. Työpaikalla opiskelijat kokivat saaneensa lisää vastuuta ja heidän mielipiteitä kysyttiin enemmän.

...taustalla tosin häilyi esimiehen mahdollinen vastustus opiskelua kohtaan.

Ensimmäisenä vuotena työnantajani suhtautui opiskeluuni erittäin myönteisesti.

Esimies oli kyllä lupaillut, että kyllä kaikki järjestyy, kuten sitten järjestyikin. Minun kohdalleni on sattunut hienoja esimiehiä!

Työpaikalla suhtautuminen on muuttunut... vastuuta annetaan enemmän ja mielipiteitä kysytään ... töissä arvostetaan meidän osaamista eri tavalla kuin ennen.

Vaikka esimiehet yleensä ottaen suhtautuivat positiivisesti työntekijöittensä opiskeluun, oli eräällä opiskelijalla negatiivinen kokemus opiskelijajärjestelyistä.

..piti sopia työjärjestelyjä työyhteisön ja esimiehen kanssa...lähiopetuspäivät palkallisia...työnantaja esitti vain yhtä päivää/ kuukausi. Tuntui siis siltä, että en ole yhtä arvokas työntekijä kuin muut.

9.4 Koulutuksen järjestäminen

Lähes kaikissa kertomuksissa pidettiin erityisen tärkeänä koulutuksen järjestämistä Kuusamossa. Kuusamo koulutuksen toteuttamispaikkana nousi keskeiseksi koulutukseen haakeutumisen perusteeksi. Useat ryhmän jäsenistä olivat etsineet opiskelumahdollisuuksia, mutta sopivaa koulutusmahdollisuutta ei ollut aiemmin tarjoutunut. Perheen vuoksi opiskelu toisella paikkakunnalla koettiin mahdottomaksi.

Erittäin merkittävä asia opiskelussa on ollut se, että se on tapahtunut Kuusamossa

Seurasin aina kaikkia mahdollisia koulutusvaihtoehtoja, joita vain eteeni ilmaantui. Aina kaikissa oli ehtona lähteä eri paikkakunnalle opiskelemaan, ja suunnitelmani tyssäivät silloin siihen.

..jo pidemmän aikaa tutkaillut mahdollisuuksia suorittaa joku minua kiinnostava korkeakoulututkinto. Lasten ja perheen takia minulla ei olisi ollut mahdollisuuksia lähteä opiskelemaan päätoimisesti toiselle paikkakunnalle...

Halusin elämälleni jotain muuta. Kuin vastauksena rukouksiini, huomasin paikallisessa lehdessä ilmoituksen restonomikoulutuksesta Kuusamossa.

Koulutuksen sisältöön oltiin yleensä ottaen tyytyväisiä. Koulutusta pidettiin hyvänä kokonaisuutena. Opiskelijat kokivat, että kurssitarjonta oli pääsääntöisesti onnistunut. Joitakin kursseja pidettiin kuitenkin tarpeettomina ja eniten kritiikkiä sai Kajaanin ammattikorkeakoulu opintojen ohjauksen järjestämisestä. Ryhmän mielestä henkilökohtaiset opintosuunnitelmat olisi pitänyt käydä läpi jo ensimmäisenä lukuvuotena. Tällöin olisi voitu jättää pois ne kurssit, jotka koettiin myöhemmin tarpeettomiksi.

Kajaanin kanssa olisin toivonut, että hopsit olisi hoidettu jo heti koulun alettua. Nyt on tullut käytyä sellaisia kursseja mitkä olisi voinut jättää suorittamatta... muutama kurssi on ollut aika turha eikä niistä ole saanut mitään uutta.

Opinnon ohjaus (HOPS) olisi pitänyt tehdä joka vuosi, eli jo alkuvaiheessa olisi voinut päättää mitkä kurssit olisi voinut jättää käymättä.. nyt viimeisenä vuonna käydään hopsit vasta läpi- eli koulutus on todellakin ollut kokeilua/ harjoittelua Kajaanin puolelta?

Eräs opiskelija kertoi olevansa tyytyväinen siihen, että ryhmällä oli oma, viihtyisä luokka ja että heillä oli mahdollisuus ruokailla koulun ruokalassa edulliseen hintaan. Opiskelija koki tämän lisäävän opiskelumotivaatiota.

Yhteistyö Kajaanin ammattikoulun kirjaston kanssa sai kiitosta. Palvelu oli toiminut hienosti sekä sähköisesti että paikan päällä käydessä.

Toinen opiskeluvuosi mainittiin useassa kertomuksessa raskaaksi. Vuoteen oli mahdutettu paljon lähiopetuspäiviä ja vaativia aineita.

Toisena vuotena sitten oli järkyttävän paljon koulupäiviä ja minulle vaikeita aineita. .talousmatematiikkaa..

Todella paljon kursseja ja opintoviikkoja oli buukattu toiselle opiskeluvuodelle..

9.5 Oppiminen, kasvaminen ja tulevaisuus

Kirjoittajat kuvasivat runsaasti omaa oppimistaan ja kasvamistaan. Opiskelun myötä oli saatu lisää esiintymisrohkeutta, vaikka toisaalta jatkuvia esityksiä luokan edessä pidettiin rasittavina. Erään opiskelijan mielestä esiintymisvarmuuden lisääntyminen oli ollut jopa koko opiskelun parasta antia.

Runsas ryhmätyöskentely koettiin myös positiivisena oppimisen muotona. Ryhmätyöskentelyn todettiin kasvattavan toiseen ihmiseen luottamista ja toisten ihmisten huomioon ottamista. Ryhmätyöskentelyn nähtiin myös auttavan uusien asioiden oppimisessa ja antavan asioihin uusia näkökulmia. Lisäksi narratiiveissa oli mainintoja oman opiskelutavan löytämisestä ja opiskelutekniikan muuttumisesta opiskelun edistyessä.

Opiskelijoiden itsetunto ja rohkeus kohdata uusia haasteita oli lisääntynyt opiskelujen edistymisen myötä. Myös oman rajallisuuden käsittäminen ja terveen itsekkyyden oppiminen löytyivät kertomuksista. Opiskelijat kokivat kasvaneensa sekä henkisesti että ammatillisesti.

Koulutus on lisännyt valtavasti itsetuntemustani.

Itsensä kehittäminen on ollut todella antoisaa, olen saanut paljon uutta tietoa ja taitoa..

Aina sitä on tarttunut jotain hibanvarteen tulevaisuutta varten.

Opiskelu on kasvattanut minua ihmisenä. Se on tuonut itseluottamusta ja rohkeutta ottaa uusia haasteita vastaan.

Olen oppinut paljon uutta matkailualalta.

.. ei aina kannata olla niin tunnollinen, vaan voi vallan mainiosti välillä heittäytyä itsekkääksi ja antaa laatu aikaa itselle sekä levähtää. Se vasta onkin arvokasta!

Tulevaisuutta pohdittiin monin tavoin. Opiskelujen jälkeinen elämä nähtiin toisaalta vielä kaukaisena asiana, sillä monet pitivät viimeisen vuoden opiskelua päällimmäisenä asiana. Opinnäytetyöstä kunnialla suoriutuminen oli keskeinen huolenaihe. Eräs kirjoittaja piti opinnäytetyöhön liittyvää polemiikkaa aivan liioiteltuna. Hänen mielestä sitä korostettiin liikaa.

Opiskelujen jälkeinen tulevaisuus nähtiin suurelta osin valoisana. Monilla oli suunnitelmia jatko- opinnoista ja osa haaveili paremmista työtehtävistä. Koulutuksen nähtiin lisänneen mahdollisuuksia parempaan elämään.

..toivon, että opiskelu avaa minulle uusia ovia ja haasteita nimenomaan matkailualalla. Haaveissa on joskus perustaa oma matkailuyritys, tarjota majoitusta ja ruokapalveluita.

Olen ajatellut, että restonomina olisi mahdollisuus saada ehkä elämänsä ensimmäinen ”vakituinen” työpaikka.. toivottavasti ei tarvitse myös 60+ ikäisenä tehdä yötyötä.

Opiskelu on antanut minulle paljon uusia unelmia ja ajatuksia elämäni ajatellen. Toiveenani on vielä jatkaa koulunkäyntiä tänäkin jälkeen.

*Opiskelusta on tullut minulle jo elämäntapa eikä se pääty tähän tutkintoon vaan mi-
nulla on jo selvät suunnitelmat jatko- opinnoista.*

Vaikka tulevaisuus nähtiin opiskelujen myötä valoisampana, oli joukossa muutamia kirjoittajia, jotka eivät nähneet tulevaisuutta mitenkään erityisen positiivisena. Heille oli tärkeintä, että he olivat saaneet opiskelun myötä vaihtelua elämään, eivätkä odottaneet tulevaisuuden työuralla kovin suuria muutoksia.

Toivottavasti valmistun 2007 keväällä. Muuta isoa muutosta en juurikaan odottele elämäni työsaralta...

.. itse olen tyytyväinen tähän muutoksen aikaan elämässäni, vaikei siitä heti seuraisikaan isompaa muutosta omassa työelämässä.

9.6 Koulutuksen hyödyllisyys alueen matkailulle

Lähes jokaisesta tarinasta oli luettavissa ajatuksia koulutuksen hyödyllisyydestä alueen matkailulle. Opiskelijat kokivat, että vaativa ja monipuolinen kurssitarjonta oli antanut runsaasti eväitä yksilön ammatilliselle ja henkiselle kasvulle. Opiskelijat kertoivat olevansa valmiita suurempiin ja haastavimpiin tehtäviin matkailun parissa. Kukaan ei maininnut muuttavansa valmistumisen jälkeen pois Koillismaalta, joten koko ryhmän keräämä tietotaito jäänee Koillismaan matkailun käytettäväksi.

Koulutuksen myötä opiskelijat kokivat olevansa kielitaitoisempia. Erään opiskelijan mielestä ruotsin kielen opintoja olisi voitu vähentää, sillä hän ei kokenut sitä Koillismaalla tärkeäksi. Hän olisi halunnut vaihtaa ne venäjän opintoihin. Useissa narratiiveissa oli maininta venäjän kielen opinnoista; ne koettiin ilmeisen hyödyllisinä ja mukavina.

..ruotsia ei täällä Kuusamossa tarvita, mutta venäjää tarvitsimme todella paljon.

Kertomuksista heijastui, että restonomiopinnot olivat muovanneet ryhmän opiskelijoista alueen matkailun uusia ammattilaisia.

Toivon ja uskon, että restonomiksi valmistuttuani olen todellakin valmis uusiin, entistä suurempiin haasteisiin Koillis-Suomen matkailun kehittämiseksi.

Koen, että minusta on tullut matkailualan ammattilainen

10 POHDINTA

10.1 Tutkimustulosten tarkastelu

Opiskelijoiden kirjoittamat narratiivit olivat yleissävyltään positiivisia. Kaikkia kertomuksia yhdistävä tekijä oli tyytyväisyyden tunne. Tyytyväisyyttä koettiin monin tavoin. Opiskelijat olivat tyytyväisiä erityisesti opiskelemaan pääsemisestä, opiskeluajasta ja opiskelun avaamista tulevaisuuden mahdollisuuksista. Erityisen positiivisena opiskelijat näkivät oman

henkisen ja ammatillisen kasvamisensa. Mistä tänä tyytyväisyys sitten johtuu? - Syitä lienee useita.

Aikuisena opiskelemaan lähtevän kynnys on usein korkeammalla kuin nuorisoasteen opiskelijalla. Edellisistä opinnoista on voinut kulua jo useita vuosia, eikä varmuus omasta oppimiskyvystä ole enää niin vahva. Ojajärvi (1994, 23) on kuitenkin todennut, että aikuisen oppimiskyky pysyy lähes muuttumattomana vanhuuteen saakka ja suurimpana esteenä oppimiselle ovat aikuisen omat ennakkoluulot. Ehkä juuri omien epävarmuuden tunteiden ja ennakkoluulojen voittaminen ilmenivät tarinoiden yleisenä tyytyväisyytenä.

Monien opiskelijoiden tyytyväisyys kuvasti mielestäni myös sitä, että he olivat saavuttaneet kaipaamansa muutoksen elämässä. Heille oli vielä tarjoutunut mahdollisuus kehittää itseään ja saattaa ehkä loppuun ne opinnot, jotka nuorempana olivat erinäisistä syistä jääneet kesken.

Mielestäni tyytyväisyyden taustalla on myös opiskelijoiden ylpeys siitä, että he kuuluvat ryhmään, joka on ensimmäinen matkailun korkeakoulututkintoa opiskeleva aikuiskoulutusryhmä Kuusamossa. Koulutukseen oli runsaasti hakijoita ja vain pieni osa heistä valittiin pääsykokeilla opiskelemaan restonomin tutkintoa. Koulutus on saanut Koillismaalla runsaasti julkisuutta ja uskon, että opiskelijoilla on siitä etua myös tulevaisuuden työmarkkinoilla.

Kertomuksissa kuvattiin opiskeluajan jaksamista ja väsymystä monin eri tavoin. Jaksaminen ja toisaalta jaksamattomuus kulkivat pitkälti käsi kädessä ajankäytön kanssa. Olennaiseksi tekijäksi nousi ajankäytön suunnittelu. Opiskelijat, joilla ajankäyttö ei ollut järjestelmällisesti suunniteltua, kokivat opiskelun ajoittain hyvin raskaaksi. Tarinoista ilmeni myös, että joidenkin opiskelijoiden kohdalla kalenteri oli yksinkertaisesti työasioiden vuoksi niin täynnä, ettei opiskelulle ollut käytännössä enää tilaa. Tämä kuvaa mielestäni kunnianhimoa ja peräänantamattomuutta, jotka molemmat ovat Restokuu-ryhmän opiskelijoita kuvaavia ominaisuuksia. Opiskelijat ovat halunneet hoitaa työtehtävänsä mallikkaasti opiskelusta huolimatta.

Opiskeluun vaikuttivat suuresti sosiaaliset ja yhteisölliset tekijät. Perheen tukea pidettiin tärkeimpänä voimavarana. Toisaalta perheen vuoksi koettiin myös syyllisyyden tunteita. Monilla opiskelijoista oli puolison lisäksi pieniä lapsia, ja opiskelijat kokivat, etteivät var-

sinkaan lapset saaneet opiskelun vuoksi tarpeeksi huomiota. Vanhemmuuden ja opiskelijan roolin yhteensovittaminen koettiin haasteellisena. Kertomuksista voi lukea, että opiskelu tapahtui monen opiskelijan kohdalla perheen ja lasten ehdoilla. Opiskeluaikaa haettiin myöhäisistä illoista ja yöajasta. Tämä koettiin raskaana, mutta kuitenkin parhaana vaihtoehtona.

Opettajilla oli merkittävä rooli opiskelijoiden kertomuksissa. He saivat osakseen kiitosta ja kritiikkiä. Ne opettajat, jotka koettiin päteviksi, saivat eniten kiitosta. Opettajien arvostusta lisäsi se, että opettajat olivat antaneet tilaa keskusteluille, kokemusten kertomiselle ja mielipiteiden vaihtamiselle. Toisaalta opiskelijat kokivat, että osalla opettajista ei ollut riittävää ammattitaitoa opettaa aikuisryhmää ja tästä syystä tietyistä oppiaineista ei opittu mitään uutta. Osa keskeisistä oppiaineista koettiin tämän takia jopa turhana. Opettajilta toivottiin huolellisempaa tuntien suunnittelua ja opetettavien aiheiden muokkaamista aikuisopiskelijoille soveltuvaksi. Aikuinen opiskelijana on motivoitunut, tiedonjanoinen ja vaativa, koska opiskelun halu lähtee yleensä omasta halusta kehittää itseään ja osaamistaan. Aikuisena opiskeleminen vaatii usein järjestelyjä työ- ja yksityiselämässä eikä aikaa haluta eikä voida hukata epäolennaiseen.

Narratiiveissa kuvattiin Restokuu-ryhmän luokkahenkeä positiiviseksi. Toistensa tukeminen, yhteinen, omalaatuinen huumorintaju ja yksilöiden arvostus koettiin arvokkaina ominaisuuksina. Niiden avulla oli jaksettu vaikeina aikoina. Ryhmän sisällä oli muodostunut ystävyys-suhteita, joiden arveltiin jatkuvan myös opintojen päättymisen jälkeen. Ryhmän tärkeyden merkitys ilmeni myös ajatuksissa opintojen päättymisestä ja opintojen jälkeisestä elämästä. Monet kokivat jo etukäteen haikeutta ryhmän hajoamisesta.

Koulutuksen toteutusta pidettiin melko onnistuneena. Erityistä merkitystä opiskelijoille oli koulutuksen järjestämisellä omalle asuinpaikkakunnalle. Tämä antoi mahdollisuuden hakea koulutukseen. Koulutuksen sisältöä olisi haluttu muuttaa vain muutamien kurssien osalta. Opiskelijat kokivat, että pääosa kursseista oli ollut sisällöltään hyödyllisiä. Joissakin kursseissa oli esiintynyt päällekkäisyyttä ja joissakin oli pysähdytty paikoilleen; molempina peräkkäisinä vuosina oli käyty läpi samoja asioita. Kriittisesti opiskelijat suhtautuivat henkilökohtaisten opintosuunnitelmien tekemiseen. Opintojen selkeyttämiseksi suunnitelmat olisi haluttu tehdä jo ensimmäisenä vuotena ja päivittää niitä jokaisen opintovuoden alussa. Opiskelijat kokivat oppineensa opiskelujen edistyessä monenlaisia taitoja, joista mainittiin muun muassa kielet, opiskelutekniikka, esiintymis- ja ryhmätyötaidot.

Koulutus on ollut merkittävä kasvun ja oppimisen ajanjakso opiskelijoiden elämässä. Kasvua oli tapahtunut yksilön henkisellä ja ammatillisella alueella. Opiskelu oli antanut opiskelijoille itsevarmuutta, joka heijastui rohkeutena kohdata haasteita niin työssä kuin yksityiselämänkin parissa. Opiskelu oli myös opettanut ihmisen rajallisuutta, valintojen tekemistä ja vastuun ottamista. Omista rajoista huolehtiminen ja ymmärrys siitä, että olemme kaikki rajallisia, ovat jaksamisen avainkäsitteitä. Käytännössä ne merkitsevät vastuuta ja valintoja ihmisen elämässä. Se, että huolehdimme itsestämme ja omista tarpeistamme ei ole ketään vastaan (Katajainen, Lipponen & Litovaara 2003, 84).

Opiskelijoiden tyytyväisyys ilmeni luottavaisuutena tulevaisuutta kohtaan. Koulutus oli antanut rohkeutta haaveilla paremmasta työpaikasta ja antanut varmuutta kohdata yhä haasteellisempia tehtäviä työelämän parissa. Joillekin opiskeluaika oli ollut myös eräänlainen käännekohta elämässä. Opiskelu oli tuonut elämään uutta sisältöä ja puhaltanut uusia tuulia. Luottamus tulevaisuutta kohtaan nähtiin myös jatko-opiskelun mahdollisuuksina. Eräällä opiskelijalla oli suunnitelmat jo valmiina ja monissa muissakin tarinoissa pohdittiin seuraavaa opiskelumahdollisuutta. Opiskelun kautta heille oli tullut varmuus siitä, että perheestä ja työurasta huolimatta unelmien toteuttaminen ei koskaan ole liian myöhäistä.

Kertomuksissa kuvattiin runsaasti opiskelijoiden henkilökohtaisia tuntemuksia ja ajatuksia opiskelusta aikuisena. Opiskelijat näkivät itsensä motivoituneina, tiedonjanoisina ja he arvostivat ryhmän keskuudessa olevaa tieto-taitoa. Laaja ja monipuolinen työkokemus matkailun alalta koettiin ryhmän rikkautena, josta kaikki olivat voineet oppia jotain uutta. Uuden tiedon lisäksi he myös kokivat syventäneensä aiemmin opittuja asioita.

Restokuu-ryhmän opiskelijat kokivat kasvaneensa matkailualan ammattilaisiksi. He uskoivat, että heillä tulisi olemaan hyvät etenemismahdollisuudet alueen työmarkkinoilla. Jo opiskeluaikana heille oli annettu enemmän vastuuta silloisissa työtehtävissä ja heidän osaamista työpaikalla arvostettiin eri tavalla kuin ennen. Valmistumisen myötä opiskelijat uskoivat, että heillä olisi vielä paljon annettavaa Koillismaan matkailun kehittämisen hyväksi.

10.2 Oma oppiminen

Tutkimuksen tekeminen on ollut kasvun ja oppimisen aikaa. Laadulliseen tutkimusmenetelmään ja tutkimusaineiston narratiiviseen lähestymistapaan perehtyminen on johdattanut minut lukuisten väitöskirjojen ja gradujen ihmeelliseen maailmaan. Olen oppinut hakemaan ja löytämään itsenäisesti tietoa internetin ja kirjastojen loppumattomasta valikoimasta. Olen oppinut tekemään pitkäjännitteisesti työtä, kirjoittamaan ja ajattelemaan ja ennen kaikkea olen saanut valmiiksi ensimmäisen tieteellisen tutkimukseni.

Tutkimuskohteeni, Restokuu-ryhmä, jonka jäsen ylipäänä itsekin olen, on tullut minulle entistäkin tutummaksi. Kaikista heistä on tullut minulle ystäviä, suurenmoisia ihmisiä, jotka kaikki osaltaan ovat auttaneet minua saavuttamaan tavoitteeni.

11 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimustulosten perusteella ensimmäinen Kuusamossa järjestetty ammattikorkeakoulututkintoon valmistava matkailun koulutusohjelma on onnistunut tavoitteessaan hyvin. Kolme vuotta kestänyt koulutus on tavoitteiden mukaisesti antanut opiskelijoille valmiudet toimia yhä vaativammassa matkailualan tehtävissä. Koulutuksessa on painotettu erityisesti kansainvälistä liiketoimintaa, kieliä, projektityöskentelyä ja johtamis- sekä esimiestaitoja. Monipuolinen koulutusohjelma on ennen kaikkea antanut laajan kokonaisnäkömyksen matkailusta kansainvälistyvänä ja voimakkaasti kasvavana elinkeinona myös Koillismaan alueella.

Koulutuksen fyysisenä sijaintipaikkana Kuusamo on ollut oikea ratkaisu, sillä se on antanut mahdollisuuden alueen matkailun parissa työskenteleville perheellisille ihmisille osallistua koulutukseen ja saattaa päätökseen ehkä nuorena kesken jääneet opinnot. Muut koulutukseen liittyvät käytännön järjestelyt, kuten opiskelutilat ja kirjastopalvelut, on koettu myös onnistuneesti järjestettynä.

Opiskelijat ovat olleet melko tyytyväisiä restonomikoulutuksen kurssitarjontaan. Joitakin yksittäisiä kursseja olisi haluttu vaihtaa pois, mutta pääosa aineista on koettu tarpeellisina. Eniten kritiikkiä opiskelijat ovat antaneet henkilökohtaisista opintosuunnitelmista, joita olisi toivottu päivitettävän joka lukuvuosi. Lisäksi kritiikkiä on annettu joidenkin aineiden opettajille.

Opiskeluaika on koettu kuormittavaksi, mutta haasteelliseksi ja antoisaksi ajaksi. Aikuisena opiskelu perheen ja työn ohessa vaatii lujaa päättäväisyyttä, suunnitelmallisuutta ja kykyä työskennellä paineen alaisena. Raskas opiskeluaika on osaltaan auttanut valmistamaan opiskelijoita vastaamaan työelämän haasteisiin, jossa paineensietokyky on yksi menestyvän ammattilaisen perusominaisuuksista.

Merkittäväksi tekijäksi opiskeluaikana on noussut opiskelijan sosiaalinen verkosto, jonka antaman tuen ja kannustuksen avulla opiskelija on jaksanut vaikeina aikoina. Toisaalta sosiaalinen verkosto on koettu myös kuormittavana tekijänä.

Koulutuksen myötä opiskelijat ovat kasvaneet yksilöinä. Opiskelijoilla on enemmän itsevarmuutta ja he näkevät tulevaisuuden suurelta osin valoisampana kuin ennen opiskelua. Opiskelijat ovat oppineet tekemään valintoja, ottamaan vastuuta ja toisaalta ymmärtämään ihmisen rajallisuuden. Koulutus on antanut kipinän kohti yrittäjyyttä sekä joillekin avannut tien kohti seuraavia matkailun jatko-opintoja.

Ensi keväänä Koillismaan matkailualue tulee saamaan kuusitoista uutta matkailun restonomia, joista jokaisella on varmasti paljon annettavaa alueen matkailulle. Restokuu-ryhmää voi ylpelydellä kuvata kahdella sanalla: matkailun ammattilaisia!

LÄHTEET

FINLEX.2007. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030351>.

Luettu 2.4.2007.

Grönfors, M.1985. Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät. Juva: WSOY:n graafiset laitokset.

Elinikäinen oppija pärjää aina.2006. Sanomalehti Kaleva 14.9.2006 ,32.

- Erkkilä, R. 2005. Narratiivinen kokemuksen tutkimus: koettu paikka, tarina, kuvaus. Teoksessa J. Perttula, T. Latomaa (toim.) Kokemuksen tutkimus. Merkitystulkinta- ymmärtäminen. Dialogia Oy. Tartu: Guttenberg AS.
- Heikkilä, T. 2001. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Heikkinen, H.L.T., Huttunen, R. & Kakkori, L. 2000. ” And this story is true..” On the problem of narrative truth.
<http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/00002351.htm>. Luettu 8.9.2006.
- Heikkinen, H.L.T. 2001. Narratiivinen tutkimus - todellisuus kertomuksena. Teoksessa Aaltola J.& Valli R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- Helakorpi, S. & Olkinuora, A. 1997 Asiantuntijuutta oppimassa. Korkeakoulupedagogiikka. Porvoo: WSOY.
- Juntheikki, R. & Korhonen, J. 2005. Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset koillis-Suomessa vuonna 2003. Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja A5/ 2005. Kajaani: Kajaanin kaupungin painatuskeskus.
- Kajaanin ammattikorkeakoulu.
http://www.kajak.fi/suomeksi/Haluatko_opiskella/Tutkintoon_johtavassa_koulutuksessa/Restonomiksi.iw3. Luettu 2.4.2007.
- Kauppila, P. 2004. Matkailukeskusten kehitysprosessi ja rooli aluekehityksessä paikallistaloudella: esimerkkeinä Levi, Ruka, Saariselkä ja Ylläs. Oulun yliopisto. Nordia Geographical Publications. Volume 33:1. Oulu: Multiprint Oy.
- Katajainen, A., Lipponen, K. & Litovaara, A. 2003. Voimavarat käyttöön. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Kiviniemi, K. 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. - Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Koillis-Suomen aluekeskus 2003.

[https://saukko.koillismaa.fi/\\$RAMAAAAACJJTugAAYgABu4QogctU](https://saukko.koillismaa.fi/$RAMAAAAACJJTugAAYgABu4QogctU).

Luettu 13.9.2006.

Kostiainen, A., Ahtola, J., Koivunen, L., Korpela, K. & Syrjämaa, T. 2004. Matkailijan ihmeellinen maailma. Matkailun historia vanhalta ajalta omaan aikaamme. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Saarijärvi: Offset Oy.

Kotkavirta, J. 2002. Kokemuksen ehdot ja hahmot. Teoksessa Haaparanta, L. & Oesch, E. (toim.) Kokemus. Acta Philosophica Tampereensia. Tampere: Tampereen yliopistopaino. Juvenes Print Oy.

Kuusamo 2007.

<http://www.kuusamo.fi/Resource.phx/sivut/sivut-kuusamo/yleistietoa/index.htm>. Luettu 2.4.2007.

Luukka, M., Hyttinen, L., Hyvärinen, J., Korpivaara, P., Norrbacka, S. & Tyynelä, E. 2002. Narratologia tekstintutkimuksessa. Jyväskylän yliopisto. Suomen kielen laitos. Jyväskylä.

MEK 2006. Matkailun talousvaikutukset.

[http://www.mek.fi/web/stats/Publish.nsf/\(pages\)/Talousvaikutukset?OpenDocument](http://www.mek.fi/web/stats/Publish.nsf/(pages)/Talousvaikutukset?OpenDocument). Luettu 13.9.2006.

Ojajarvi, M. 1994. Opiskelusta elämänlaatua. Aikuisopiskelijan selviytymisopas. Vaasan yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja 6/1994. Vaasa: Ykkös-Offset Oy.

Opetushallitus 2006. Matkailun koulutusohjelma

<http://www.oph.fi/koulutusoppaat/amkopinnot/fi/index.html.L>

Luettu 12.9.2006.

Opetushallitus 2007.

<http://www.oph.fi/koulutusoppaat/amkopinnot/fi/070505184.html>. Luettu 2.4.2007.

Opintoluotsi 2006. Aikuinen oppijana.

<http://www.oph.fi/koulutusoppaat/aikopas/html/aikuiset.html>.
Luettu 12.9.2006.

Perttula, J. 2004. Fenomenologinen tutkimus laadullisena tutkimustapana. Kajaanin yliopistokeskuksen tiedotuslehti. 9/2004. Sähköinen versio.
<http://www.kajaaninyliopistokeskus.oulu.fi/kampuslehti/syys2004/0904.html>. Luettu 25.9.2006.

Perttula, J. 2005 Kokemus ja kokemuksen tutkimus.: Fenomenologisen erityistieteen teenteoria. Teoksessa Perttula, J. & Latomaa, T. (toim.) Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. Dialogia Oy. Tartu: Guttenberg AS.

Syrjälä, Leena. 2001. Elämäkerrat ja tarinat tutkimuksessa. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I – metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino.

Toiskallio, J. 1995. Korkeakoulu, pedagogiikka ja toiminnan yhteiskunta. Turun yliopiston täydennyskoulutuksen julkaisuja A: 37. Turku: Painosalama Oy.

Tuomisto, J. 1994 a.. Elinikäisen oppimisen perusteet. Elinikäisen oppimisen muodot – teoreettiset lähtökohdat ja käytäntö. Teoksessa A, Kajanto, J, Tuomisto.(toim.) Elinikäinen oppiminen. Jyväskylä: Gummerus.

Tuomisto, J. 1994 b. Elinikäisen oppimisen historialliset lähtökohdat. Elinikäinen kasvat - tus – aatteesta strategiaksi. Teoksessa Kajanto, A. & Tuomisto, J. (toim.) Elinikäinen oppiminen. Jyväskylä: Gummerus.

Työministeriö 2006. Fakta aikuiskoulutuksesta

http://www.mol.fi/mol/fi/03_tutkimus_ja_kehittaminen/05_hankkeet_ja_projektit/20_aikoo/01_tilanne/index.jsp. Luettu 15.9.2006.

- Vaherva, T. & Ekola, J. 1986. Teoksessa Jalonen, R., Luukkonen, A- M. & Nurmi, K. E. (toim.) Aikuisten opettamisen taito. Radion aikuiskasvatussarjan kolmannen osan oppikirja. Jyväskylä.
- Vuokila-Oikkonen, P. 2002. Akuutin psykiatrisen osastohoidon yhteistyöneuvottelun keskustelussa rakentuvat kertomukset. Väitöskirja. Oulun yliopisto. Hoitotieteen ja terveyshallinnon laitos. Oulu.
<http://herkules oulu.fi/isbn9514268903/>. Luettu 15.9.2006.
- Vuoristo, K. & Vesterinen, N. 2002. Lumen ja suven maa. Suomen matkailumaantiede. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Vuoristo, K. 2002. Matkailun muodot. 3. painos. Porvoo: WS Bookwell.
- Vehkaperä, M. 2003.
http://www.jyu.fi/economics/ecampus/documents/vehkaperä_laadullinen_021003.ppt.
- Wikipedia 2007. Oulangan kansallispuiston kävijämäärät.
http://fi.wikipedia.org/wiki/Oulangan_kansallispuisto. Luettu 2.4.2007.